

***GÈNESI I EVOLUCIÓ DE L'ESTRUCTURA
DEL POBLAMENT IBÈRIC EN EL CURS
INFERIOR DEL RIU EBRE:
LA ILERCAVÒNIA SEPTENTRIONAL***

VOLUM II

JAUME NOGUERA GUILLÉN

**ESQUEMA DELS PERÍODES
D'OCUPACIÓ DELS JACIMENTS**

LÀM. 129-131

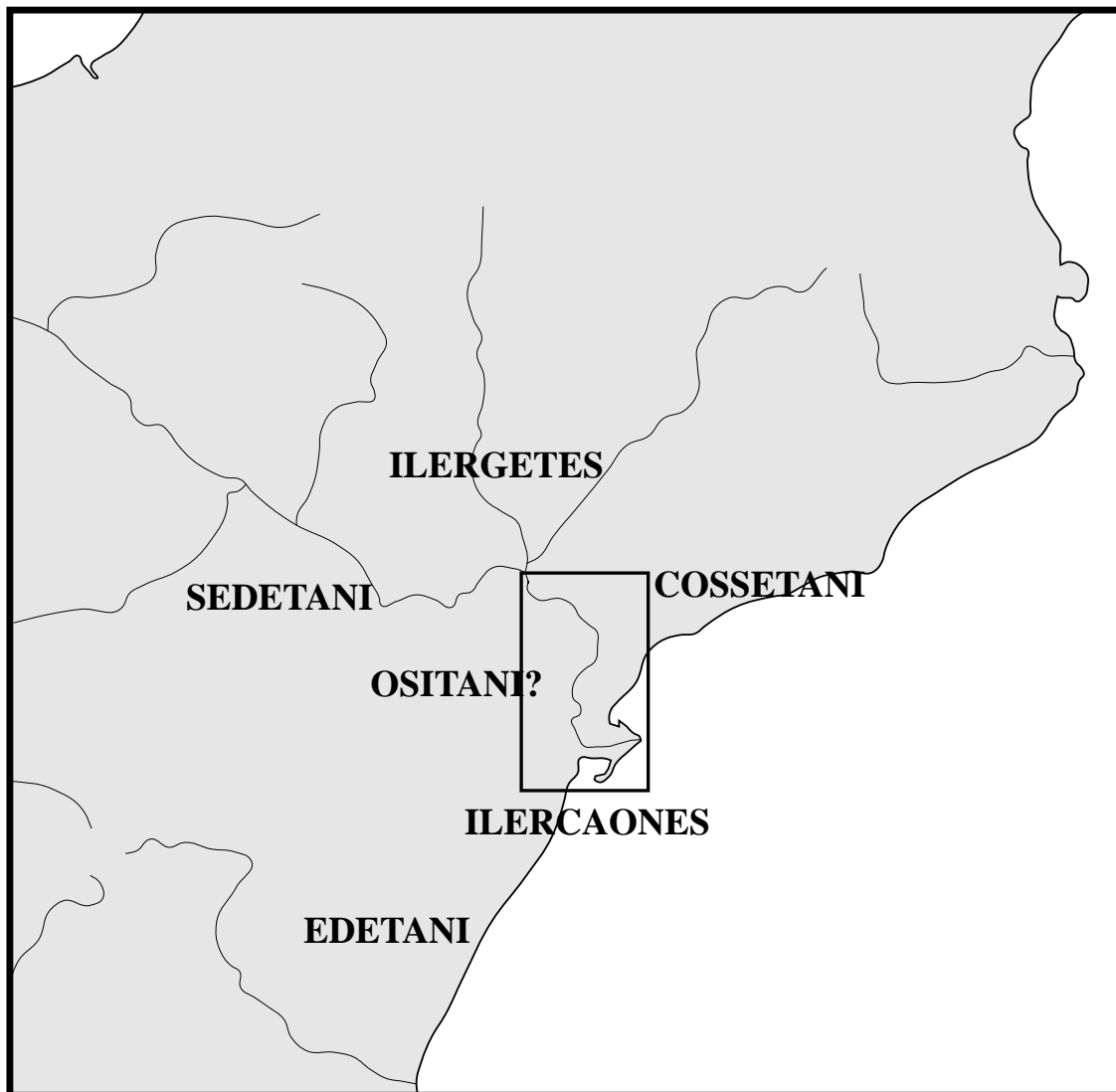
PERÍODES D'OCUPACIÓ

JACIMENTS	Bronze Final	Primer Ferro	Ibèric Antic	Ibèric Ple	Ibèric Final	Alt Imperi
50 Mas de Mall	████████████████████					
51 Castellet de Banyoles	██████████			██████████	██████████	
52 Barranc Fondo						████████████████████
53 Ermita de Santa Anna				███	███	
54 L'Aumedina						████████████████████
55 Coll del Moro		████████████████████				
56 Coll Alt		████████████████████				
57 Mas d'en Peles	███	███				
58 Cova de Janet	██████	██████				
59 Cova de Marcó	██████	██████				
60 Mas de Tramontà				███	███	████████████████████
61 Mas de Dalt	████████████████████	███				
62 Punt Km. 47		████████████████████				
63 Cementiri de Ginestar				███	███	
64 Granges de Ginestar				███	███	
65 Barranc de Gàfols 1		████████████████████				
66 Barranc de Gàfols 2		██████████		███	███	
67 Les Deveses 1	██████████	██████████				
68 Les Deveses 2				███	███	████████████████████
69 Caseta del Flaquet		██████████		███	███	
70 Barranc de S. Antoni 1	██████████	██████████				
71 Barranc de S. Antoni 2		██████████				
72 Caseta de Xevarria					███	███
73 Les Pedres		██████████			███	████████████████████
74 Sant Vicenç		██████████			███	████████████████████
75 Lo Quiquet				██████████		
76 Barranc del Comte	██████████	██████████				
77 Corriol de Corb						████████████████████
78 Moleta Rodona	██████████	██████████				
79 Turó de la Torreta	██████████			███	███	
80 Castell de Miravet				███	████████████████████	
81 Castellet de Sola 3				███	████████████████████	
82 Castellet de Sola 2		██████████				
83 Castellet de Sola 1				███	████████████████████	
84 Viens					████████████████████	████████████████████
85 Roca dels Penjats				███	███	
86 Turó de l'Audí		██████████		████████████████████		
87 Les Llomes					███	███
88 Lo Toll		████████████████████				
89 Mas del Catxorro						████████████████████
90 El Martorell		██████████		████████████████████		
91 Ligallo de Lixem	███	███				████████████████████
92 Aldovesta		██████████				
93 Cova de Xafarroques	██████████	██████████				
94 Castellet Roca Roja			████████████████████			
95 Mas de Xalamera				███	███	
96 Turó de Xalamera		██████████				
97 Roca Roja	███	███				
98 Les Trampes				███	███	

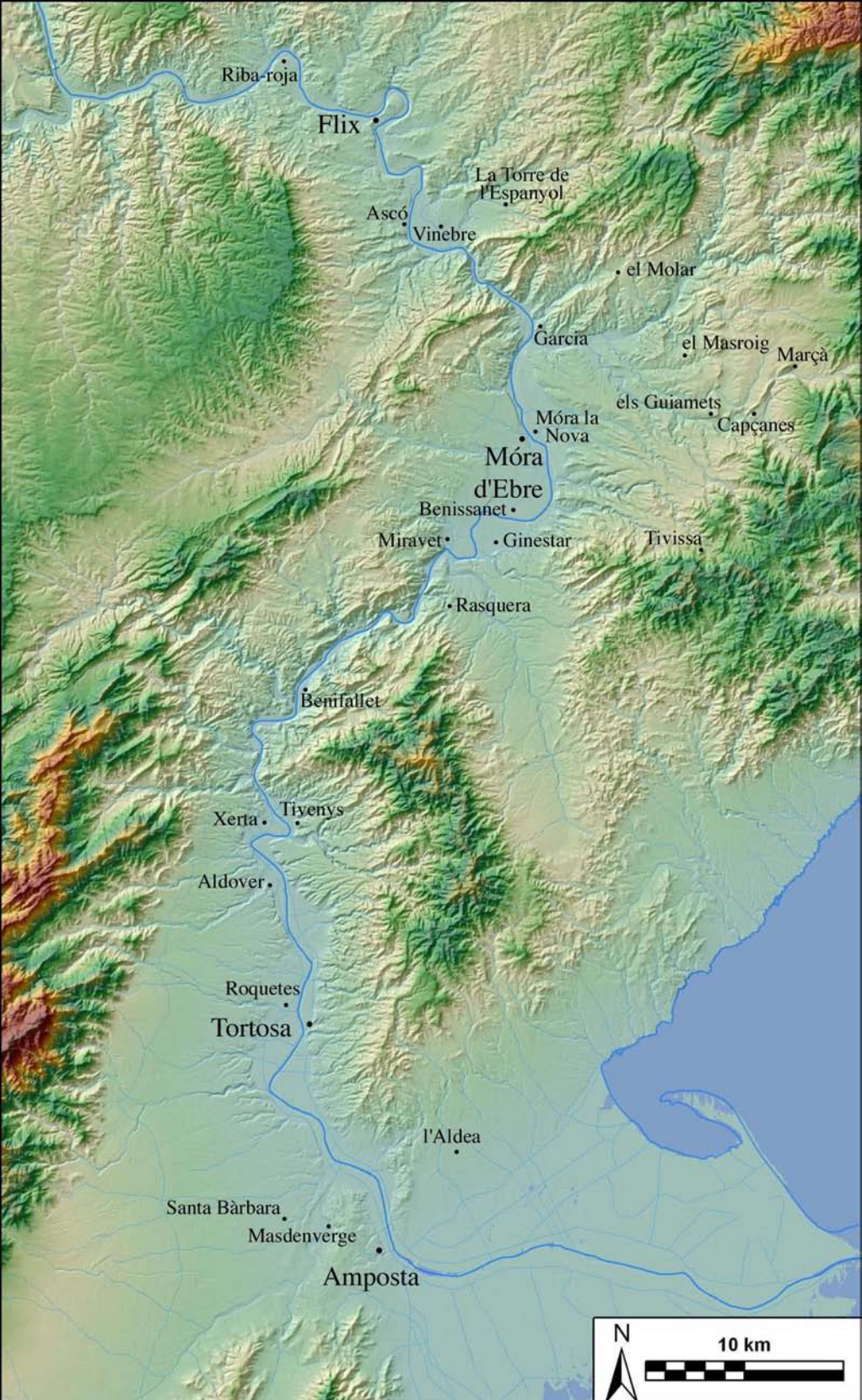
PERÍODES D'OCUPACIÓ

JACIMENTS	Bronze Final	Primer Ferro	Ibèric Antic	Ibèric Ple	Ibèric Final	Alt Imperi
99 Coll de Som					████████████████████	
100 Barranc de les Fonts	████████████████████			████████	████████	
101 Assut		████████████████████	████████████████████	████████████████████		
102 Barranc Fondo		████████████████████				
103 Km. 14				████████	████████	
104 Arenalets				████████	████████████████████	████████
105 Turó d'en Serra		████████████████████		████████	████████	
106 Plana de Nelo		████████████████████		████████	████████	
107 Can Teixidó/Can Cinto						████████████████████
108 Punta del Rojal		████████████████████		████████	████████	
109 Plana de la Móra 1		████████████████████		████████	████████	
110 Punta Plana de la Móra		████████████████████		████████████████████		
111 Plana de la Móra 2		████████████████████				
112 Planetes				████████████████████		
113 Barrugat					████████████████████	████████████████████
114 Tossals		████████████████████				
115 Valletes				████████████████████	████████████████████	
116 Casa Blanca						████████████████████
117 Horta Baixa					████████████████████	
118 Castell de la Suda				████████████████████	████████████████████	
119 Tortosa						████████████████████
120 Barranc de S. Antoni				████████	████████	
121 Pla de les Sitges	████████	████████		████████	████████	
122 Masia Despacs					████████████████████	
123 Mianes (poblat)				████████	████████████████████	████████████████████
124 Mianes (necròpoli)			████████████████████			
125 Carrova (ent. ibèric)					████████	
126 La Carrova						████████████████████
127 Mas Roig				████████████████████		
128 Mas de Sant Pau						████████████████████
129 Barranc d'en Fabra		████████████████████				
130 Bancal de Torta	████████████████████					
131 Pla d'Empúries				████████████████████		
132 Castell d'Amposta				████████████████████		
133 Quintanes / Roquissé	████████				████████	
134 Mas Lafont						████████████████████
135 Pont de la Pedrera		████████			████████	████████
136 Mas de Mussols (nec.)			████████████████████	████████		
137 Mas de Mussols (pob.)				████████████████████		
138 Tossal Redó	████████				████████	████████
139 Ligallo de les Veles				████████	████████	
140 Partida d'Ametlés	████████					
141 Cabiscol-Finca Jornet	████████████████████			████████	████████	
142 Montsianell	████████	████████				
143 L'Oriola-poblat?						
144 L'Oriola-necròpoli			████████████████████			
145 Mas de l'Antic					████████████████████	████████████████████
146 Bordissal				████████████████████		
147 Feixes Tancades				████████████████████		

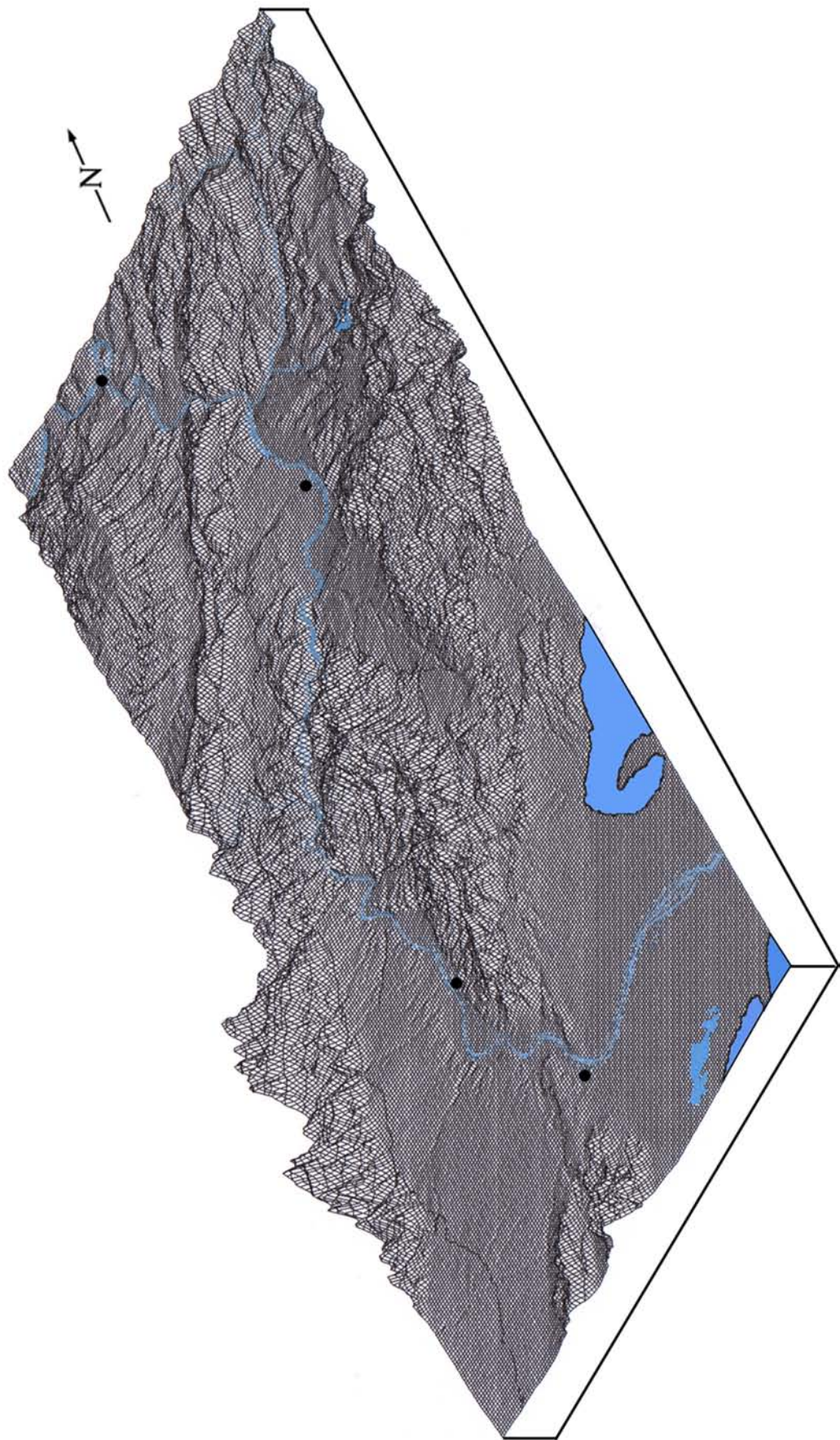
MAPES 1-34

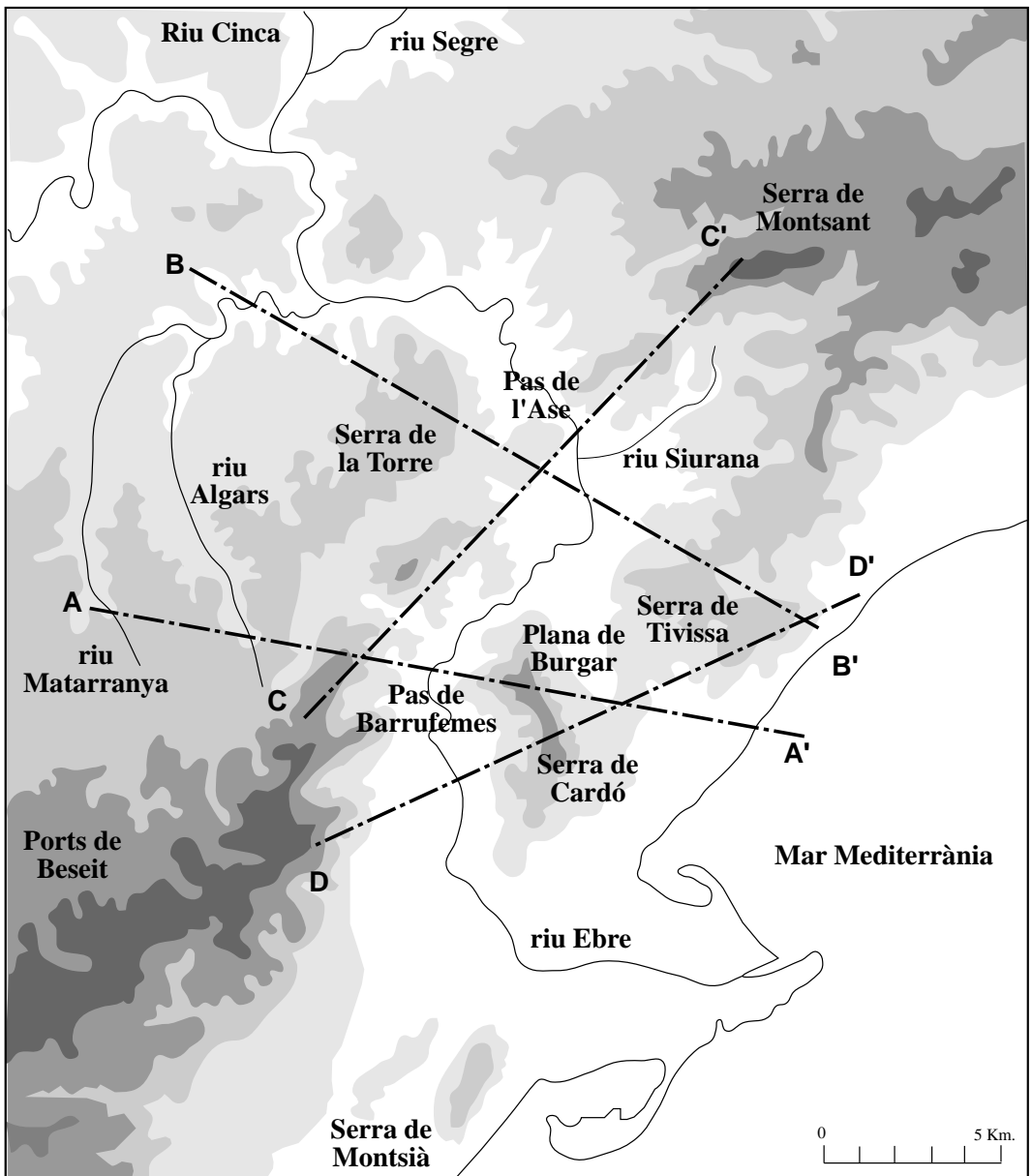
Mapa 1. Situació de la zona d'estudi i de les tribus ibèriques que l'envolten.

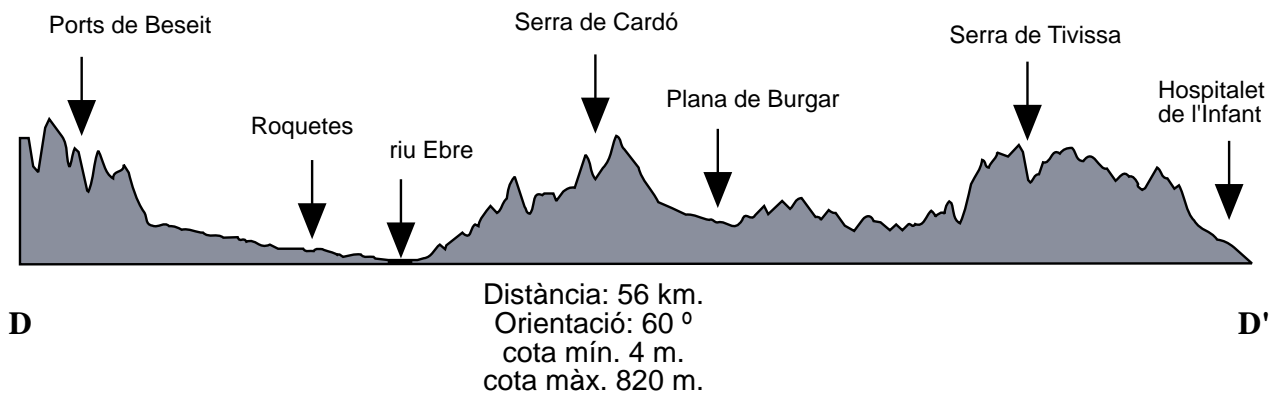
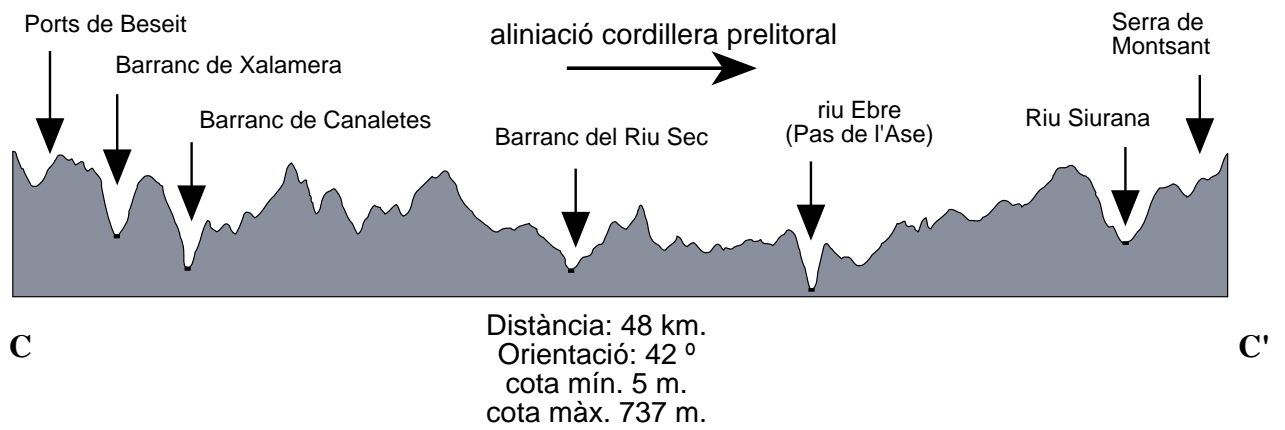
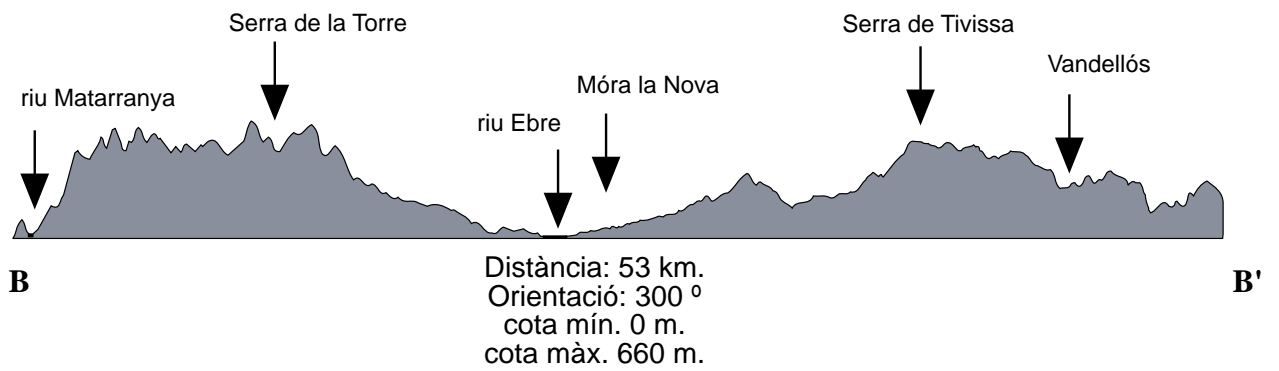
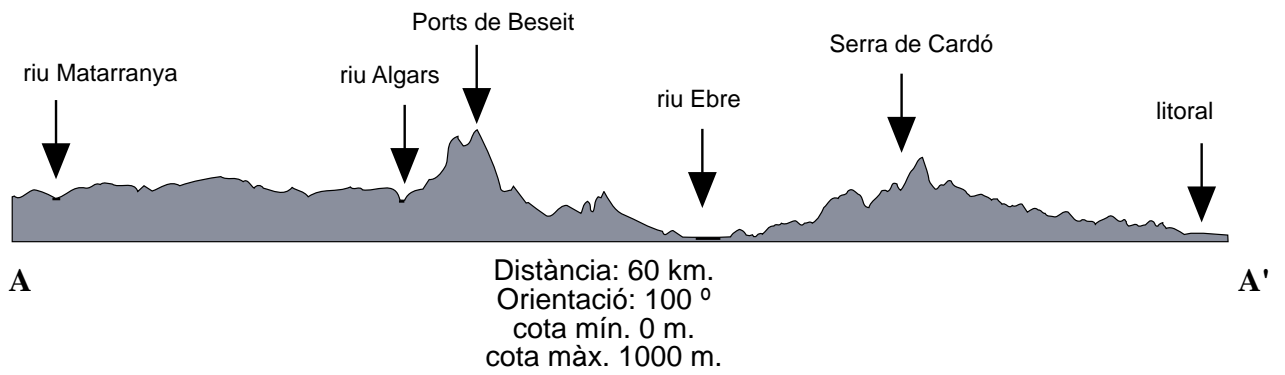
Mapa 2. Topografia de la zona d'estudi, el curs inferior de l'Ebre

Mapa 3. Aixecament isomètric del curs inferior de l'Ebre

Mapa 4. Principals rius i accidents orogràfics del curs inferior de l'Ebre. Situació de les seccions que apareixen en el mapa 5.

Mapa 5. Seccions topogràfiques del curs inferior de l'Ebre, indicades en el mapa 4.

Dipòsits quaternaris al·luvials formats per llims i sorres. Tenen el mateix origen i evolució que la plana deltaica, però la seva formació és independent i a més té una granulometria i una proporció de sediments detrítics gruixuts relativament més elevats. Correspon, en part, al curs antic i actual del riu.

Glacis d'erosió quaternària, típica superfície erosiva al peu d'elevacions en ambient sec. Formada per graves cimentades per crostes calcàries i llims a la part superior, crostes que arriben als 2 m. de potència.

Formacions quaternàries indiferenciades, corresponents a conglomerats poligènics fluvials, dipòsits a peu de muntanya o paleoplatges, a tocar d'antics aiguamolls colmatats.

Conglomerats locals d'origen fluvial i eòlic, amb aportacions de les muntanyes que l'envolten, formats principalment per calisses unides amb una matriu argilosa de color vermell

Formacions oligocèniques terciàries que comprenen dipòsits de margues, conglomerats calcaris, arenisques i argiles, per la qual cosa és difícil separar aquests nivells, a causa dels recobriments i dels cultius. Potència molt variable, entre 20 i 200 m.

Terrassa quaternària a uns 10/25 m. sobre el curs de l'Ebre, de graves rodades calcàries i dolomítiques, amb matriu sorrenca de gra gruixut. Sorres i llims groguencs intercalats, amb un recobriments de llims salmonats inferior als 2 m. Potència d'uns 15/30 m.

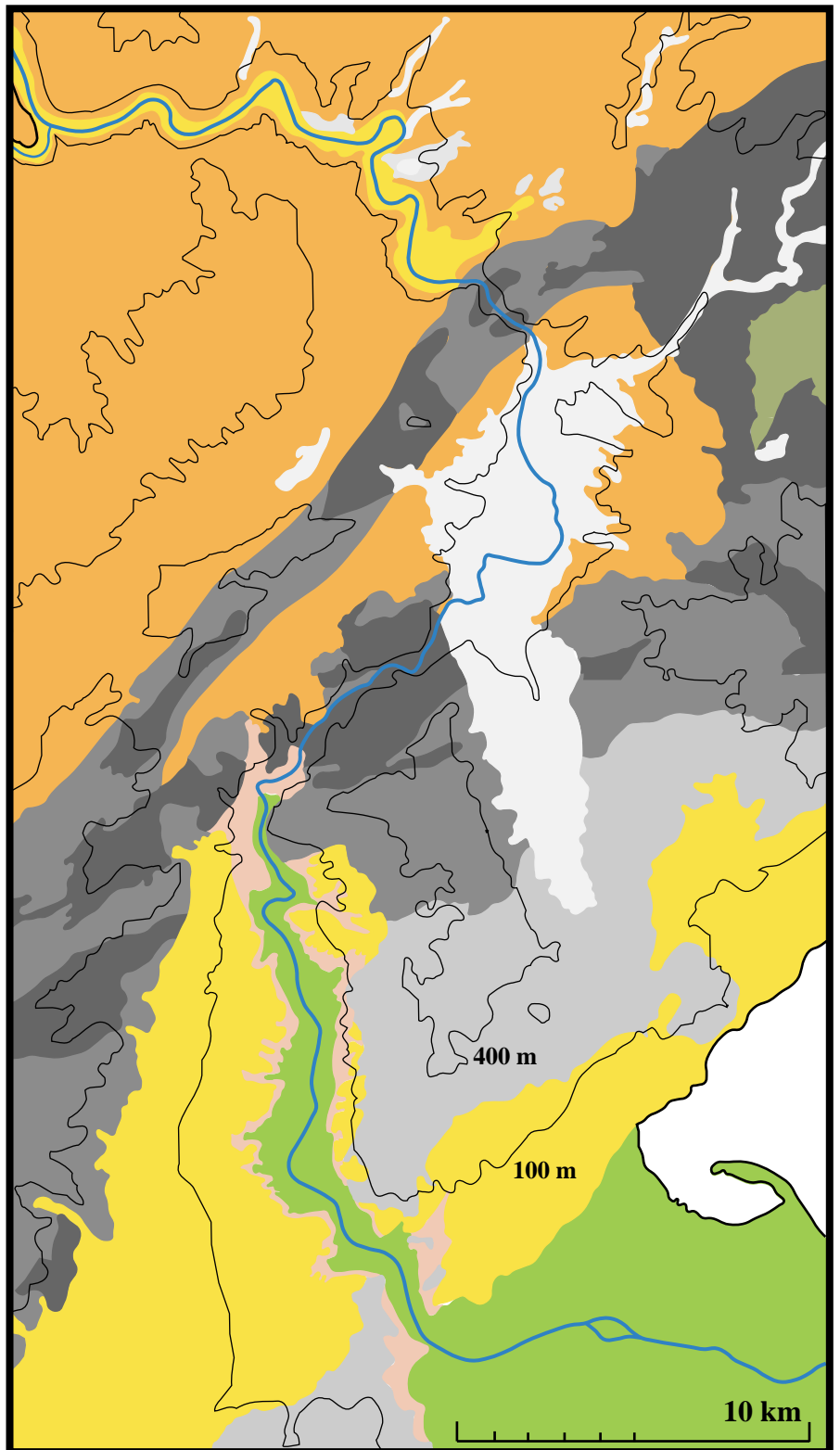
Formacions juràsiques del Lias, nivell dolomític amb esclètxes en el conglomerat homogeni massiu, amb una potència mitja de 150 m. Caracteritzades per tenir moltes fàcies. És habitual que el contacte entre els diferents trams estigui erosionat.

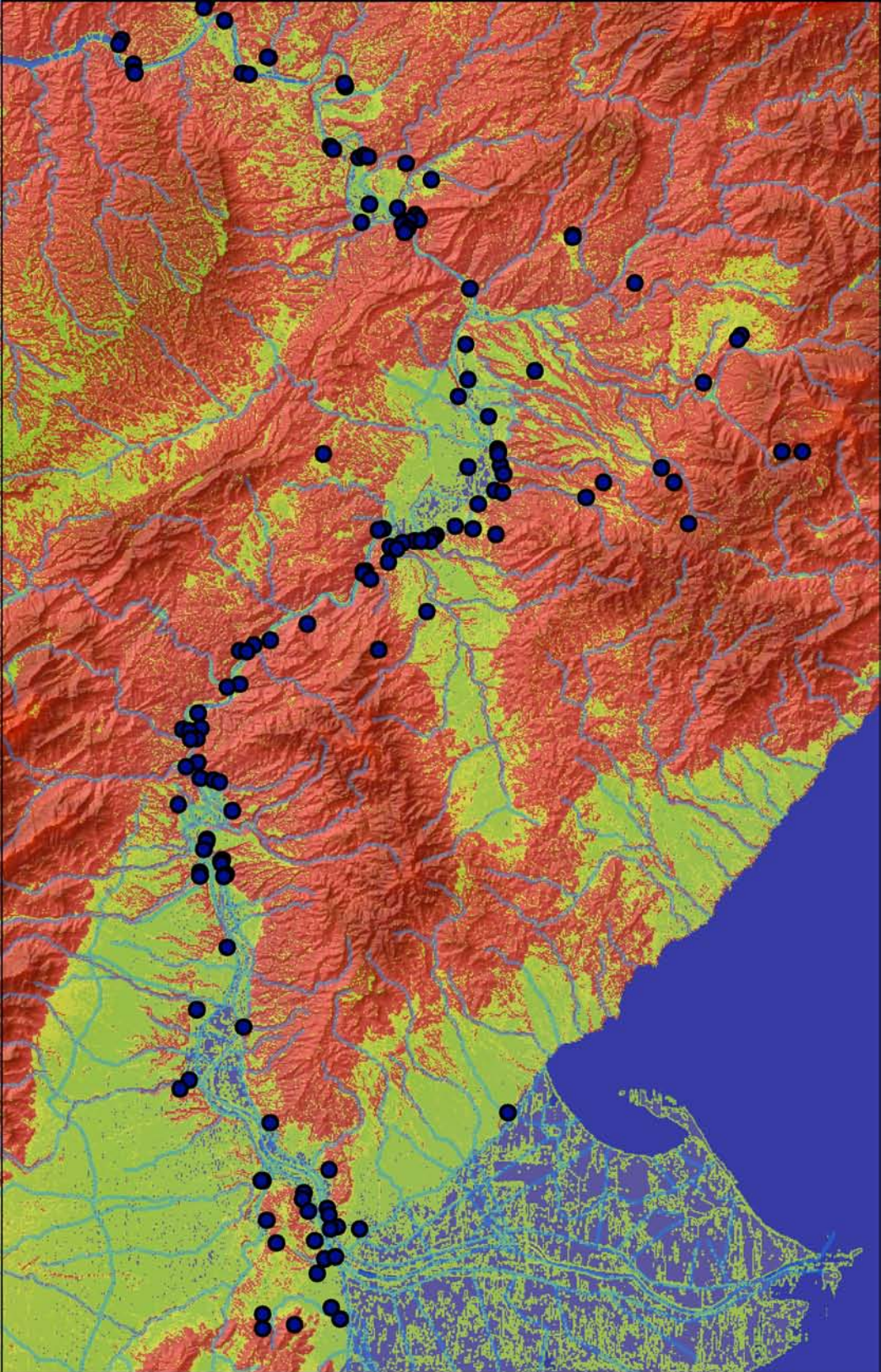
Formació triàsica, del Muschelkalk. L'indret ha sofert una dolomitització secundària intensa que ha transformat els materials calcaris. Són habituals els nòduls de sílex, a l'atzar o aliniats segons l'estratificació. Potència d'uns 90 a 160 m

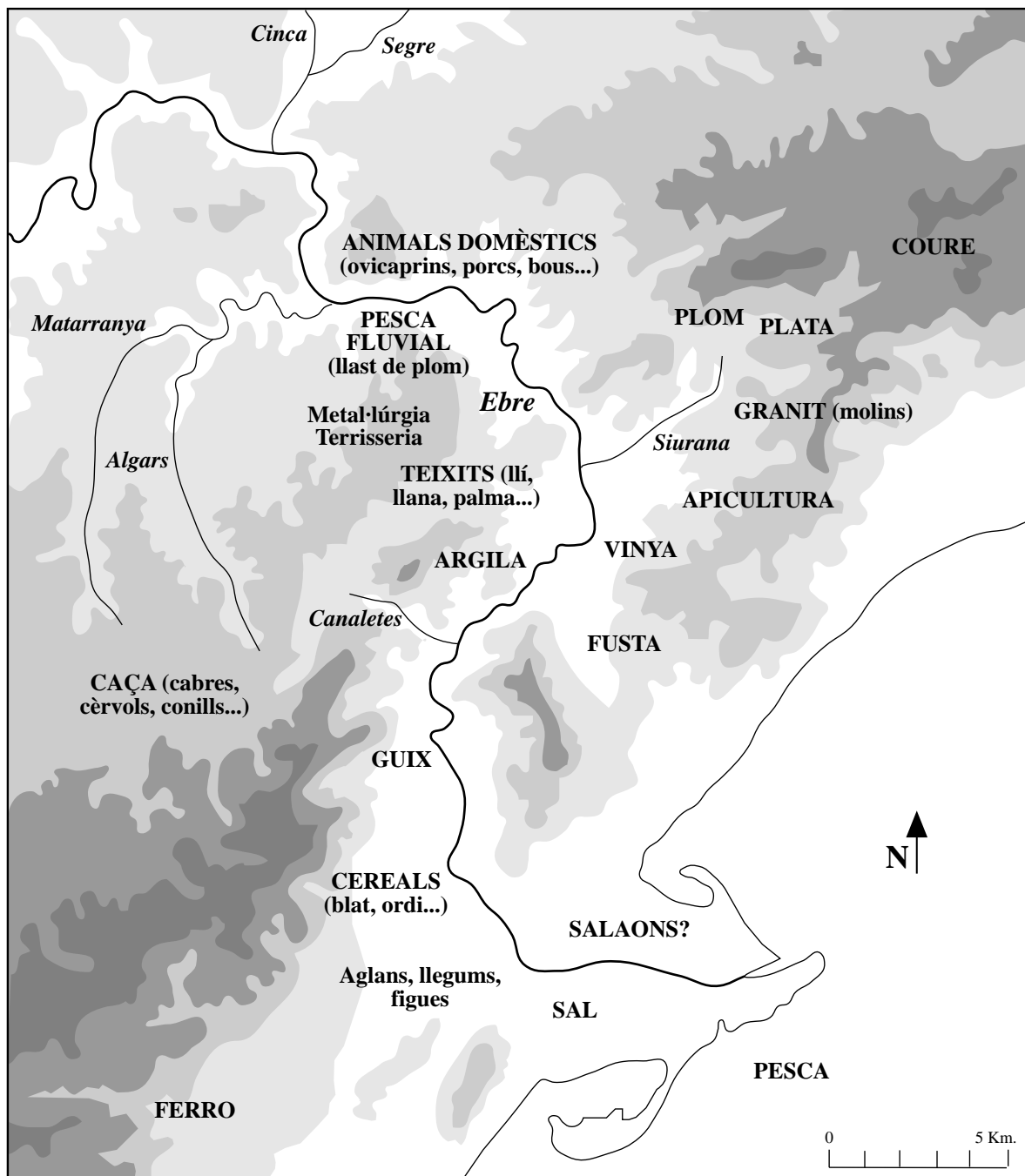
Zona de roques ígnies intrusives, formades bàsicament per granodiorites (quarç, feldespat...). Presenten un grau de meteorització considerable, presentant-se com a sorres, generalment recobertes pels nivells quaternaris.

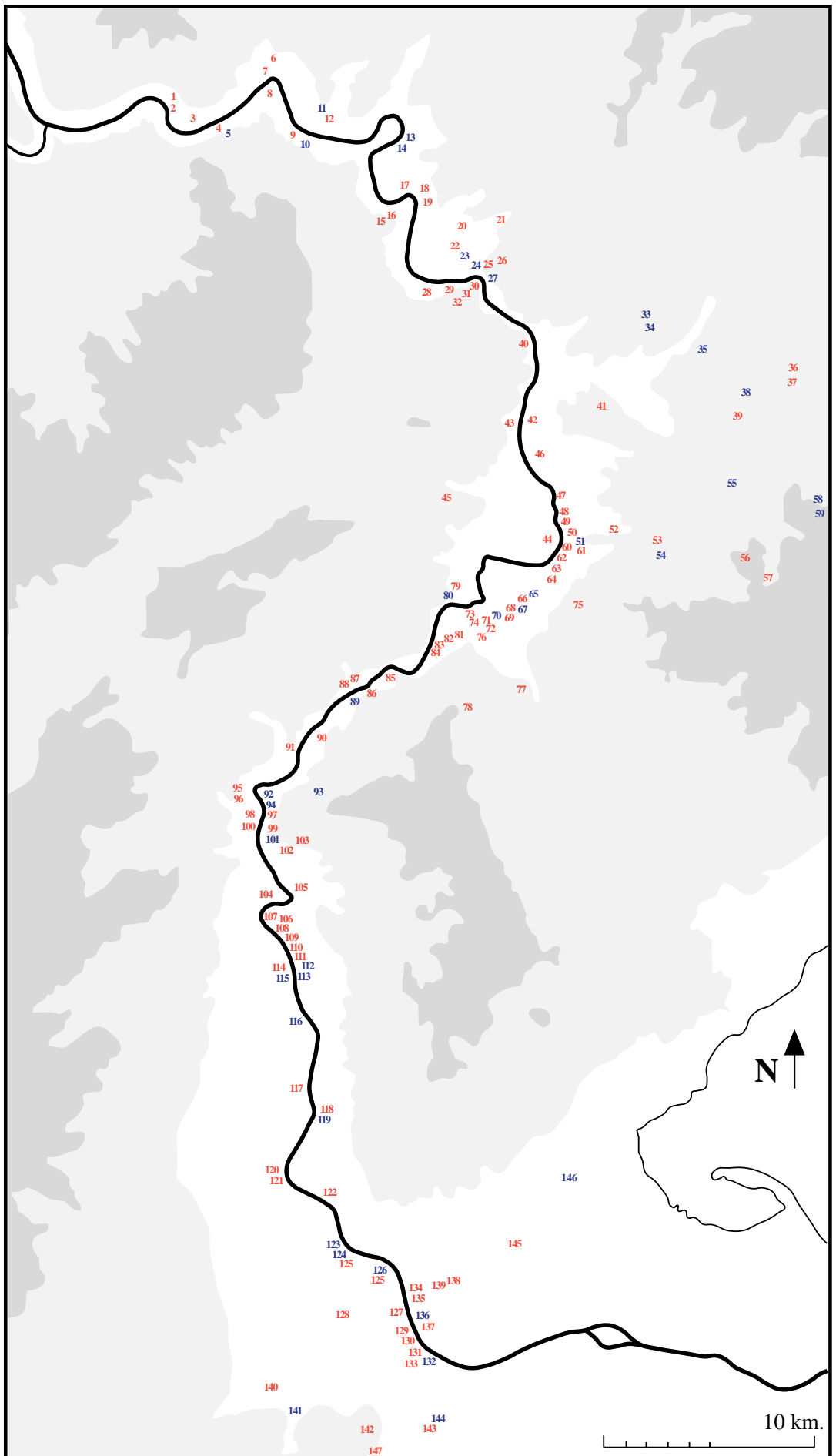
Mapa 6. Materials geològics del curs inferior de l'Ebre.

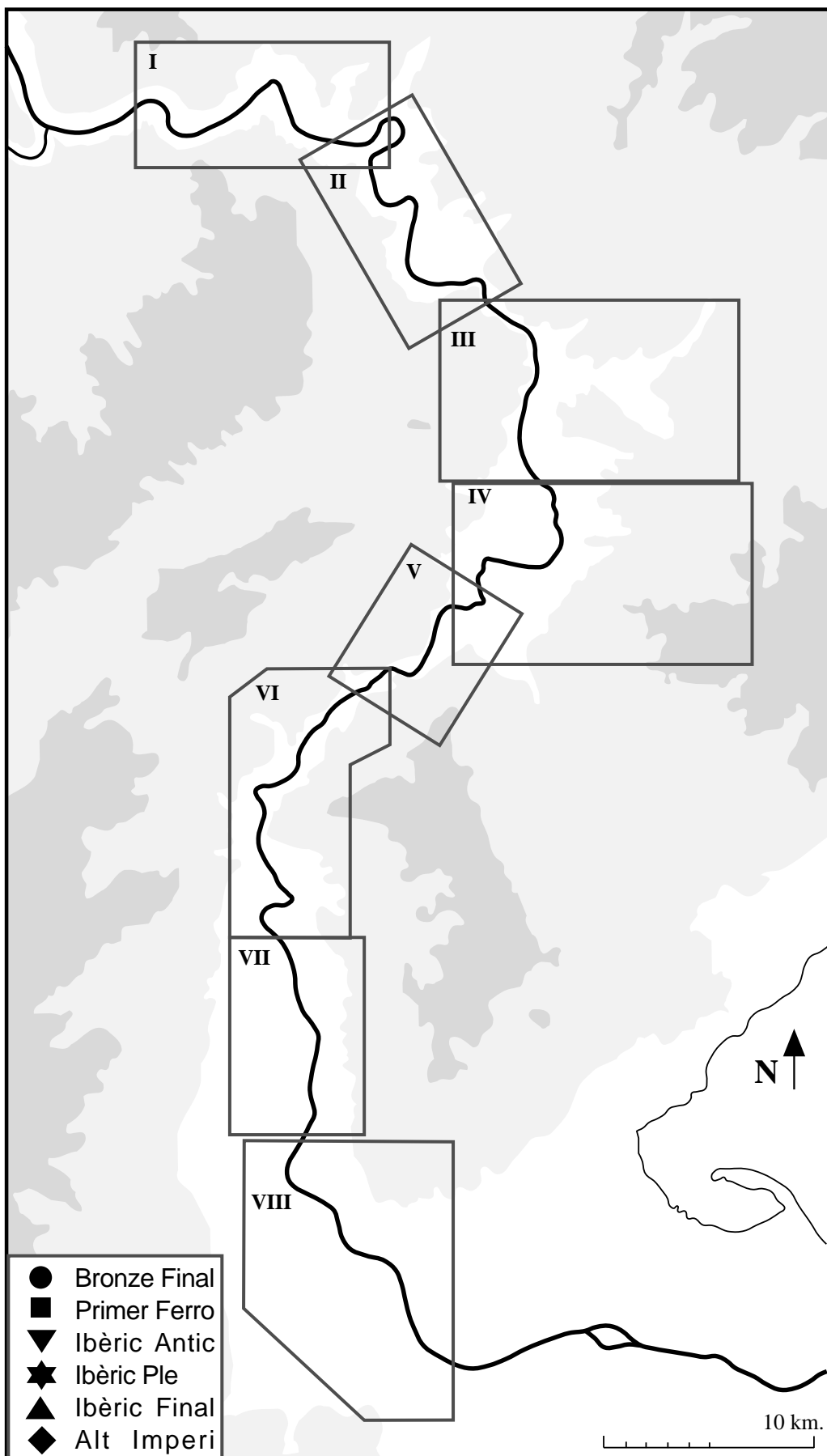
Mapa 7. Mapa de pendents en el curs inferior de l'Ebre. En vermell, pendents superiors al 15%, en groc, pendents entre el 5% i el 15% i, en verd, pendents inferiors al 5%.

Mapa 8. Recursos naturals i matèries primeres transformades del curs inferior de l'Ebre.

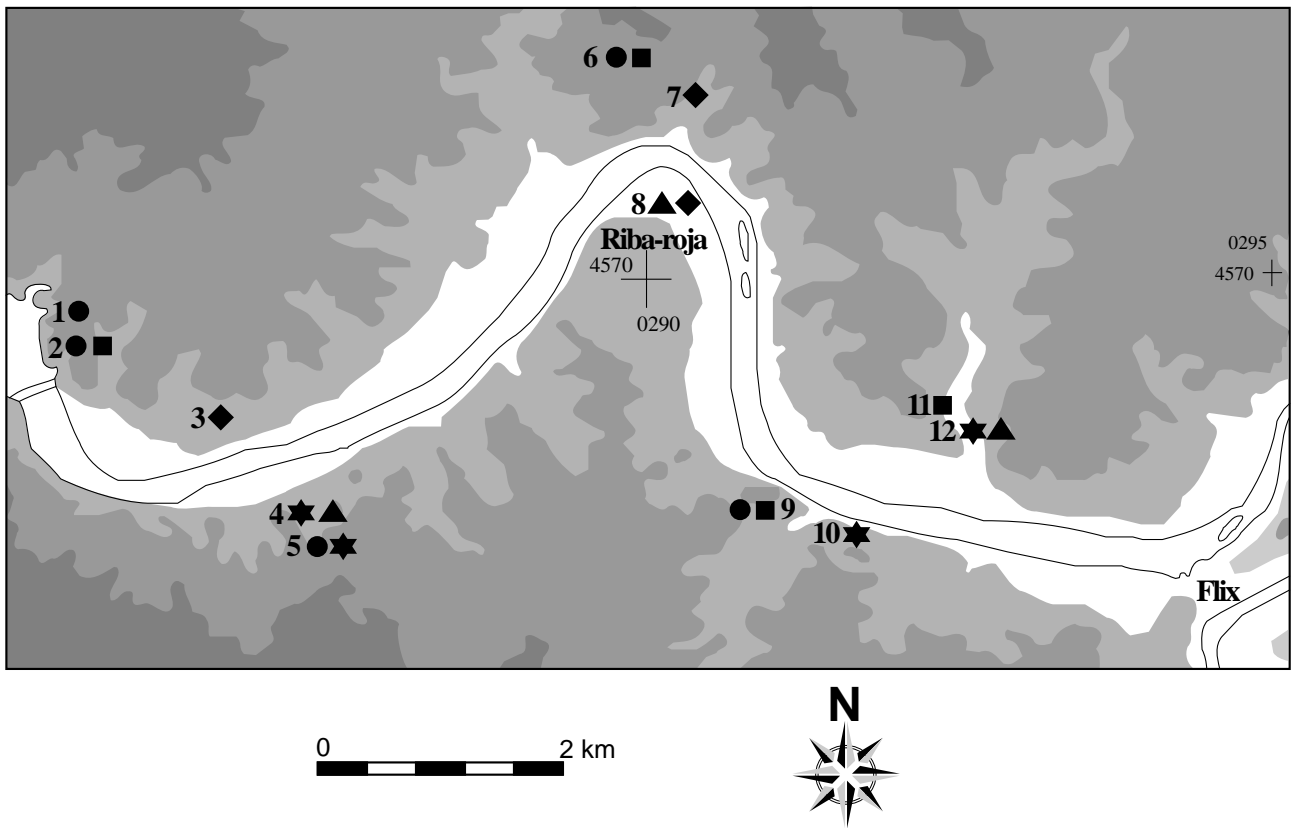

Mapa 10. Jaciments del curs inferior de l'Ebre descrites en aquest treball. En blau, jaciments on s'han realitzat algun tipus d'excavació arqueològica; en vermell, jaciments coneguts exclusivament mitjançant projeccions.

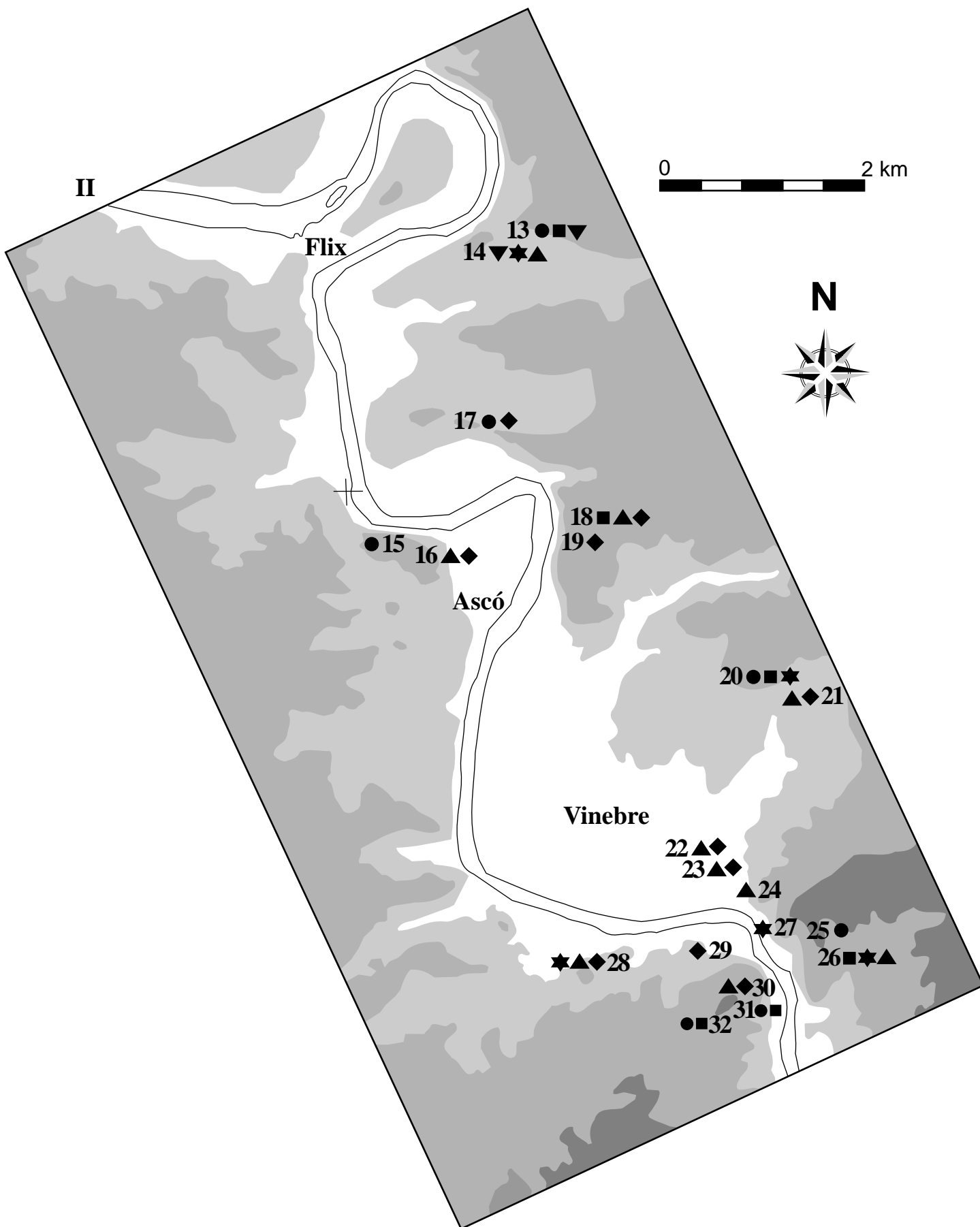

Mapa 11. Plànol del curs inferior de l'Ebre amb les zones ampliades en les figures 12-20, amb la llegenda dels respectius períodes d'ocupació.

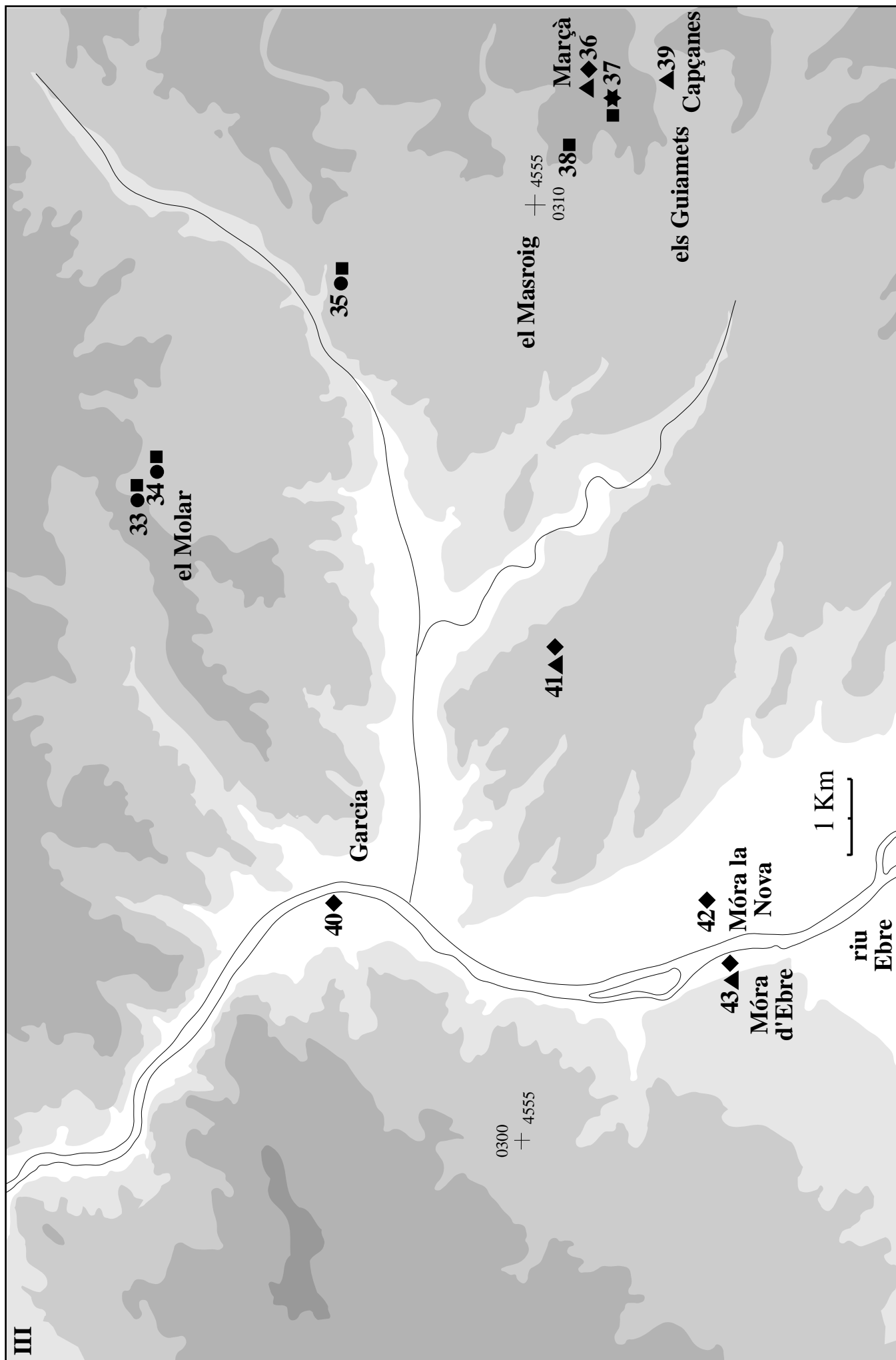
I

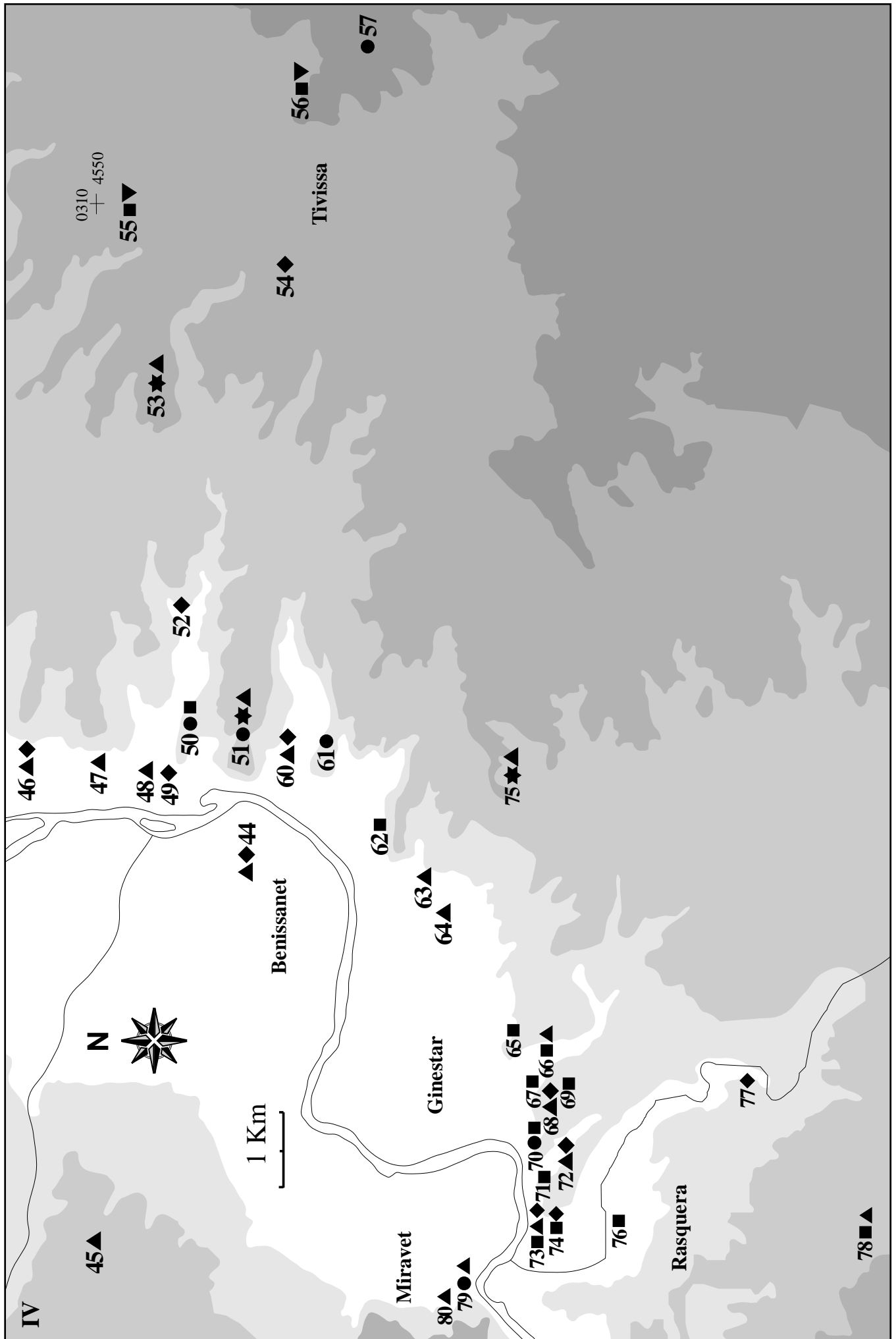
Mapa 12. Jaciments situats a l'extrem septentrional de la zona d'estudi, al voltant de Riba-roja i Flix (Ribera d'Ebre).

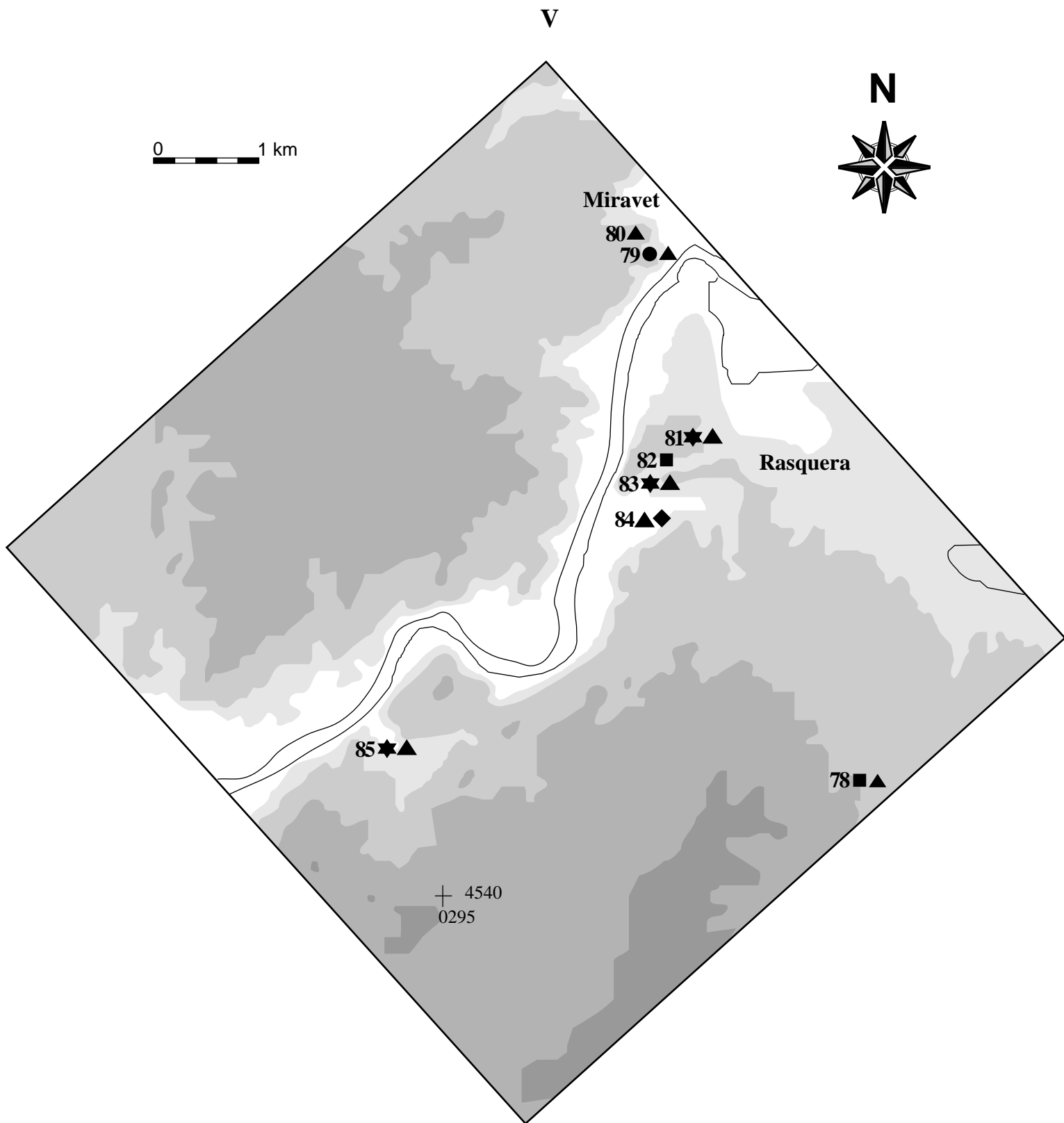
Mapa 13. Distribució dels jaciments en els municipis de Flix, Ascó i Vinebre (Ribera d'Ebre)

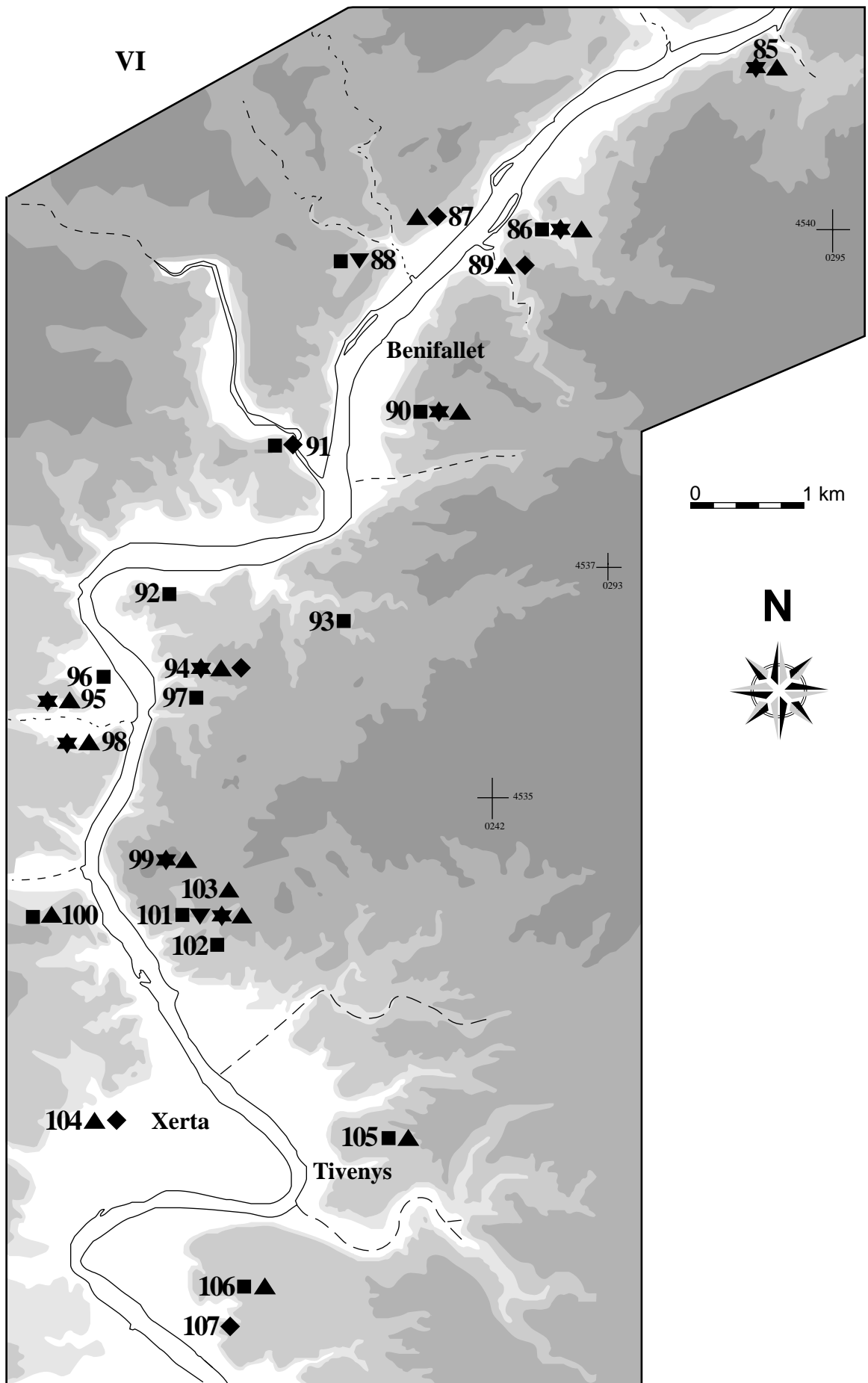
Mapa 14. Distribució de jaciments al nord de la cubeta de Móra (Ribera d'Ebre i Priorat).

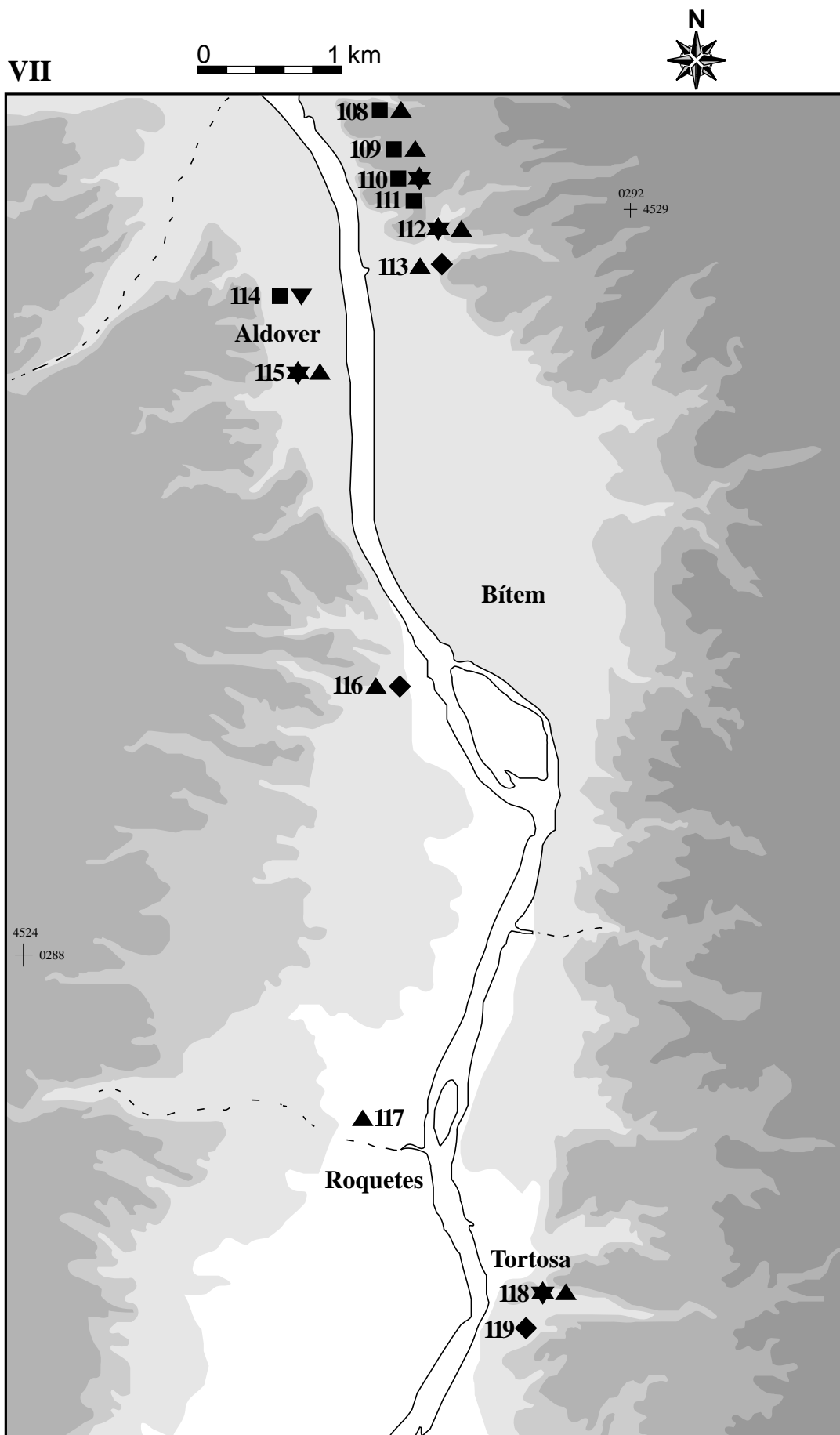
Mapa 15. Distribució de jaciments al sud de la cubeta de Móra (Ribera d'Ebre).

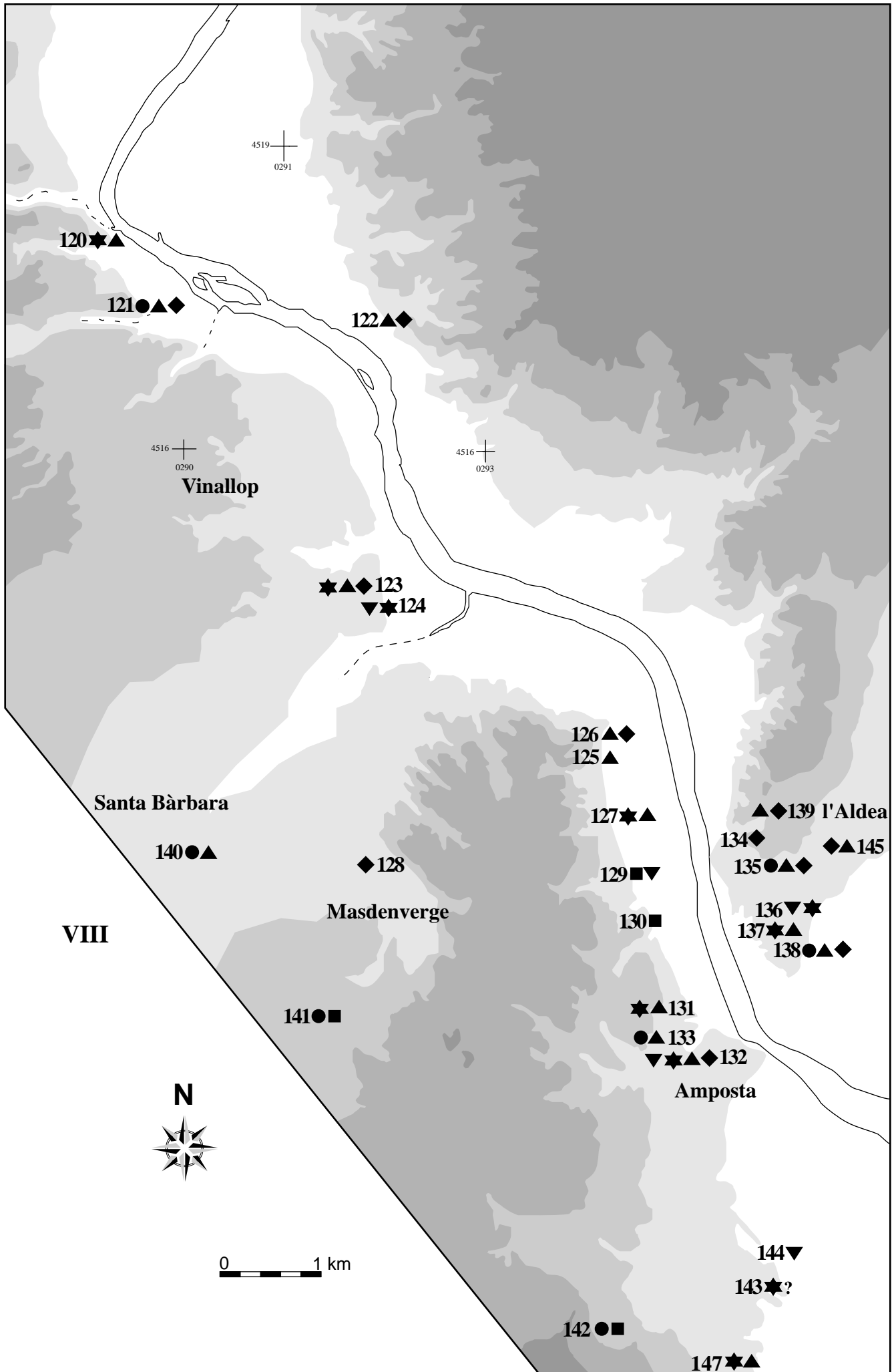
Mapa 16. Distribució de jaciments al nord del pas de l'Ase (Ribera d'Ebre i Baix Ebre)

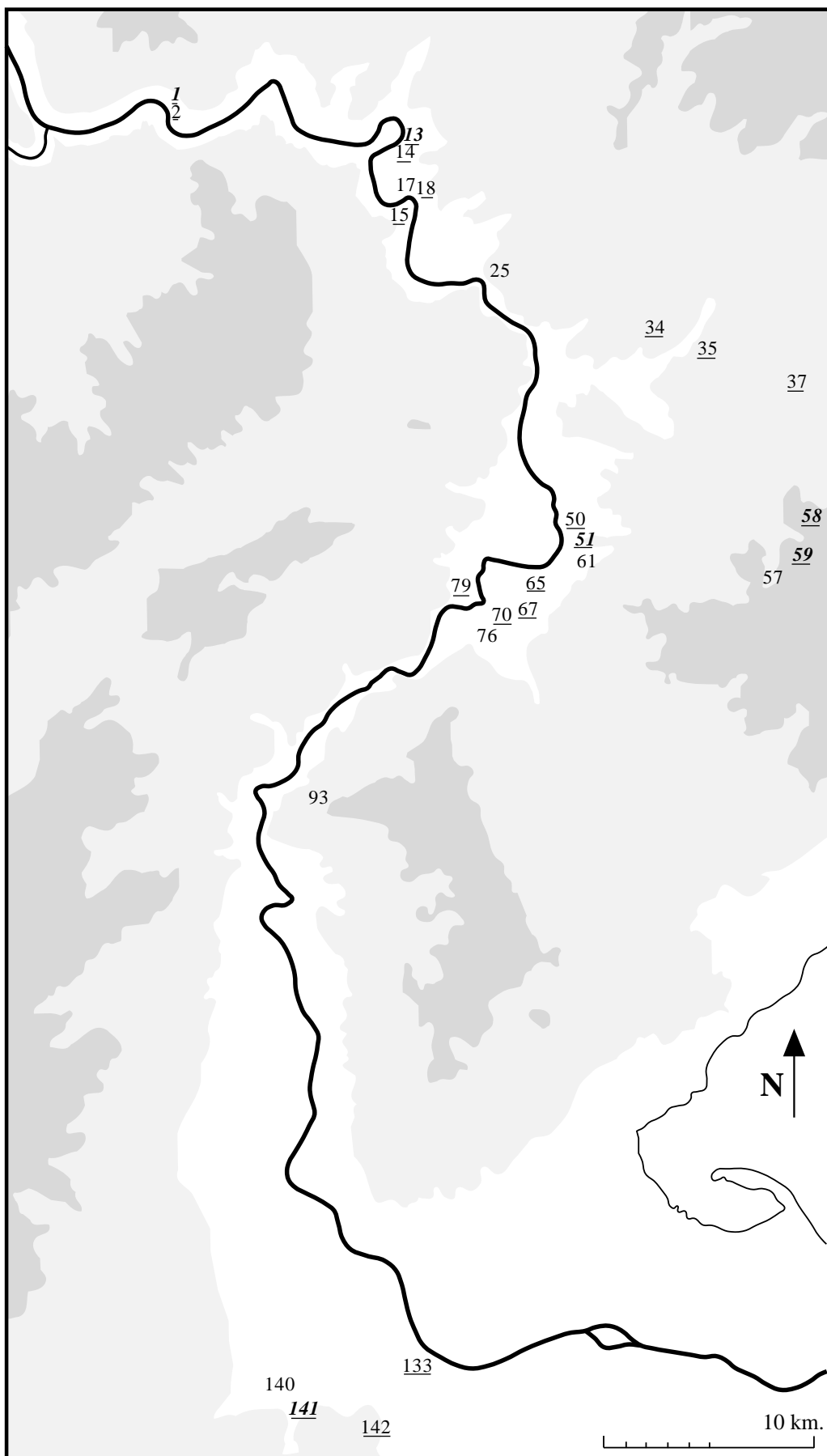
Mapa 17. Distribució dels jaciments en el pas de l'Ase (Baix Ebre).

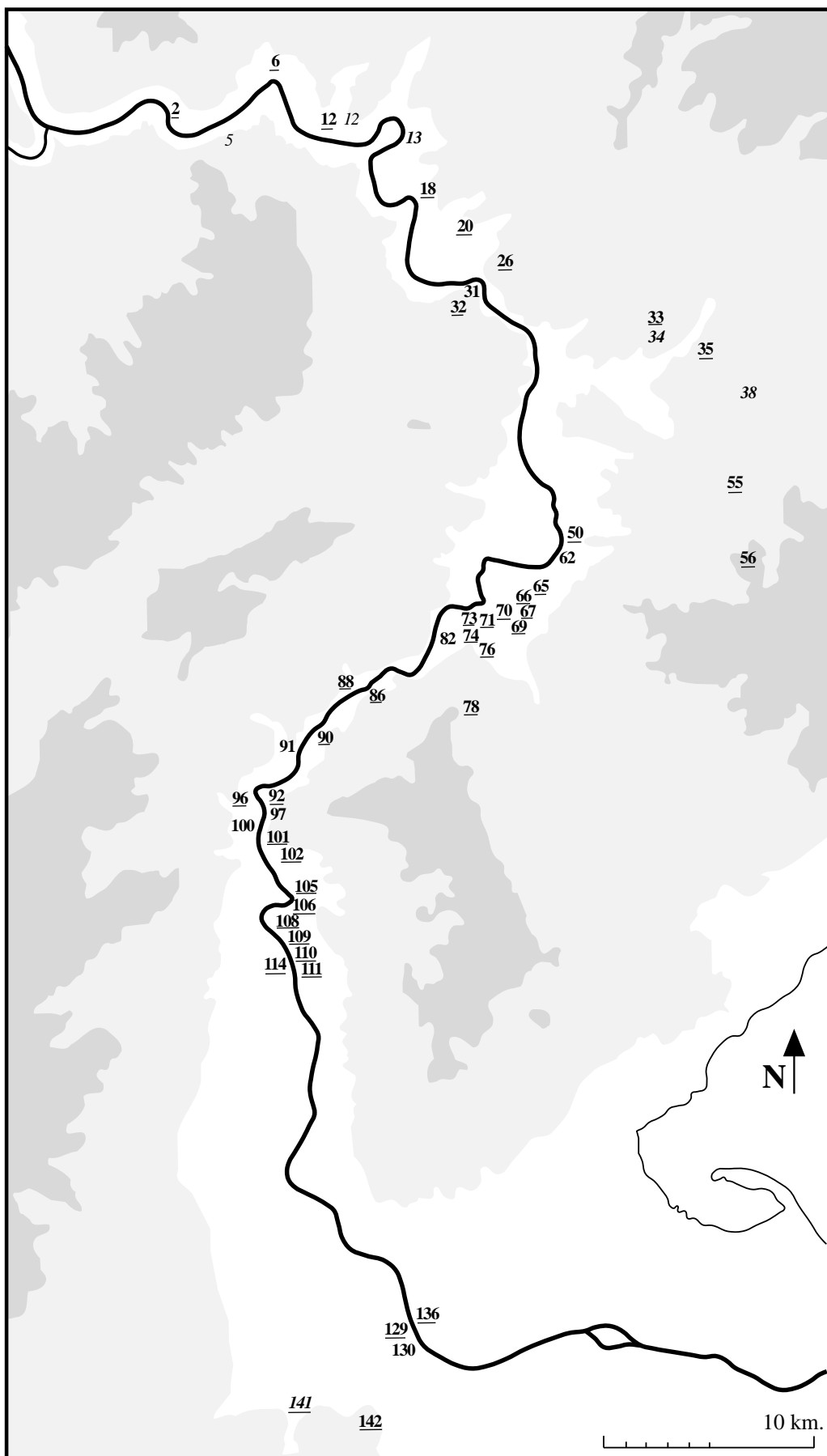
Mapa 18. Distribució dels jaciments a la plana al nord de Tortosa (Baix Ebre).

Mapa 19. Distribució dels jaciments a l'extrem sud del curs inferior de l'Ebre (Baix Ebre i Montsià).

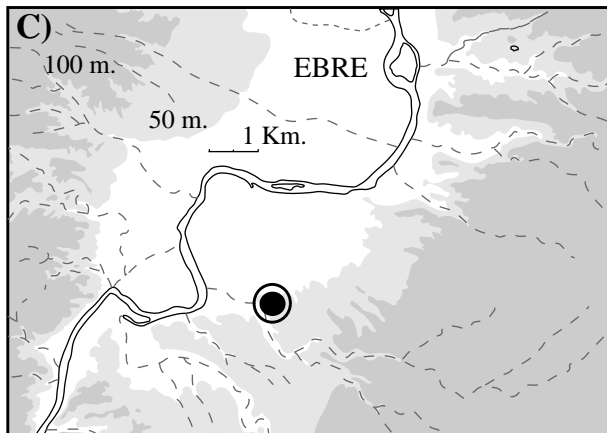
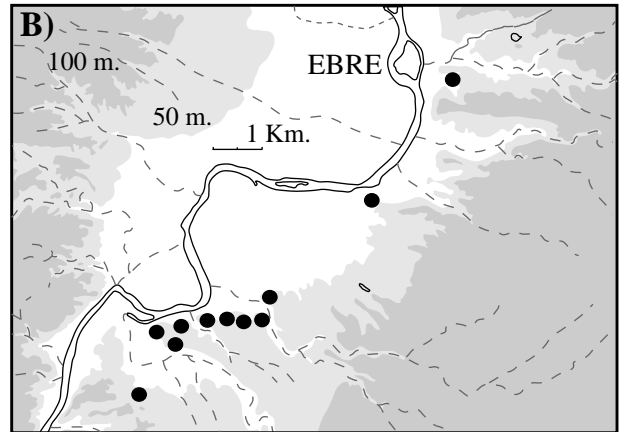
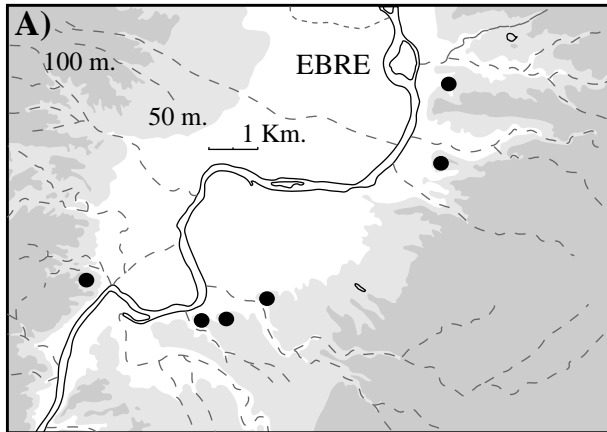

Mapa 20. Jaciments del Bronze Final. Subratllats, els jaciments amb ceràmica acanalada. En negreta i cursiva, les necròpolis d'aquesta època.

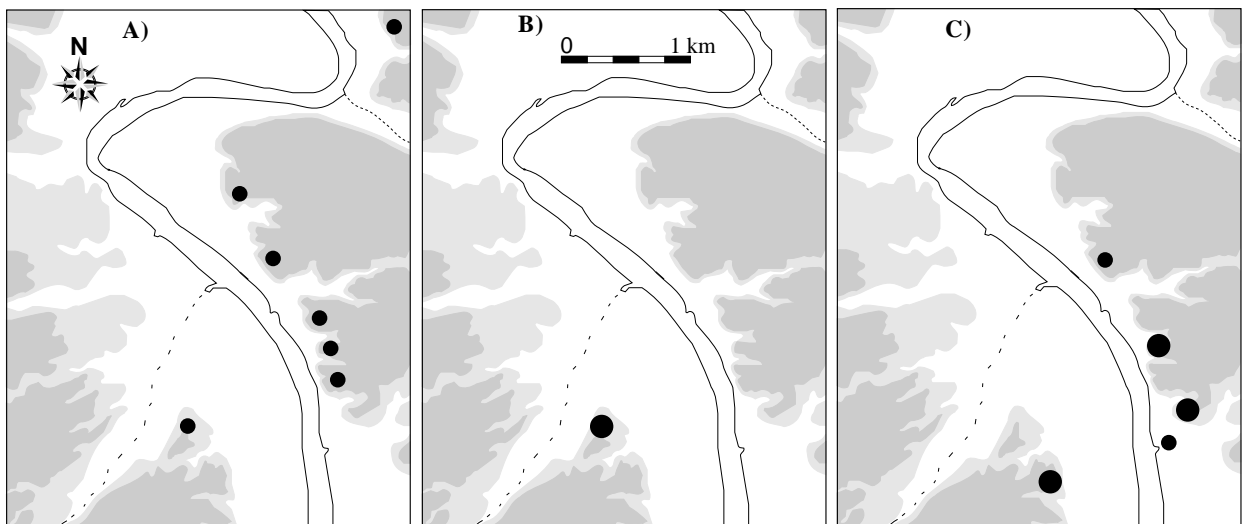
Mapa 21. Jaciments de la Primera Edat del Ferro. Els jaciments subratllats corresponen a jaciments amb presència de ceràmiques fenícies. Els jaciments en cursiva corresponen a necròpolis.

1)

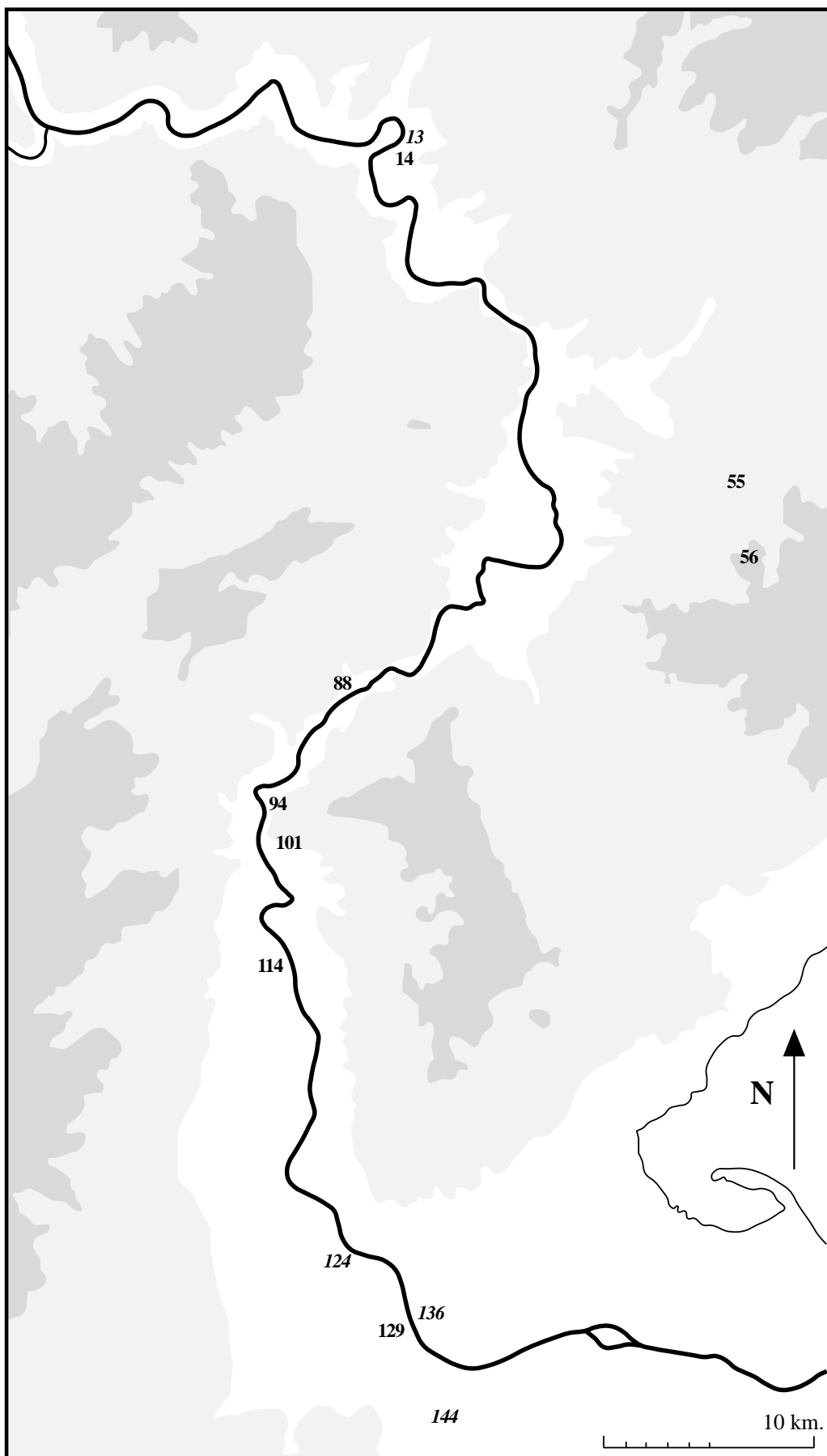

Evolució del poblament a l'extrem sud de la foia de Móra. **A)** Jaciments del Bronze Final (ceràmica acanalada), amb una clara pervivència del patró d'assentament prehistòric; **B)** Jaciments del Primer Ferro amb presència de ceràmica fenícia, procés de colonització agrícola de la part baixa de la cubeta; **C)** Jaciment del Barranc de Gafols, únic en documentar un tipus de ceràmica a torn posterior, de procedència indeterminada, i que representa un patró d'assentament concentrat i definitivament sedentaritzat.

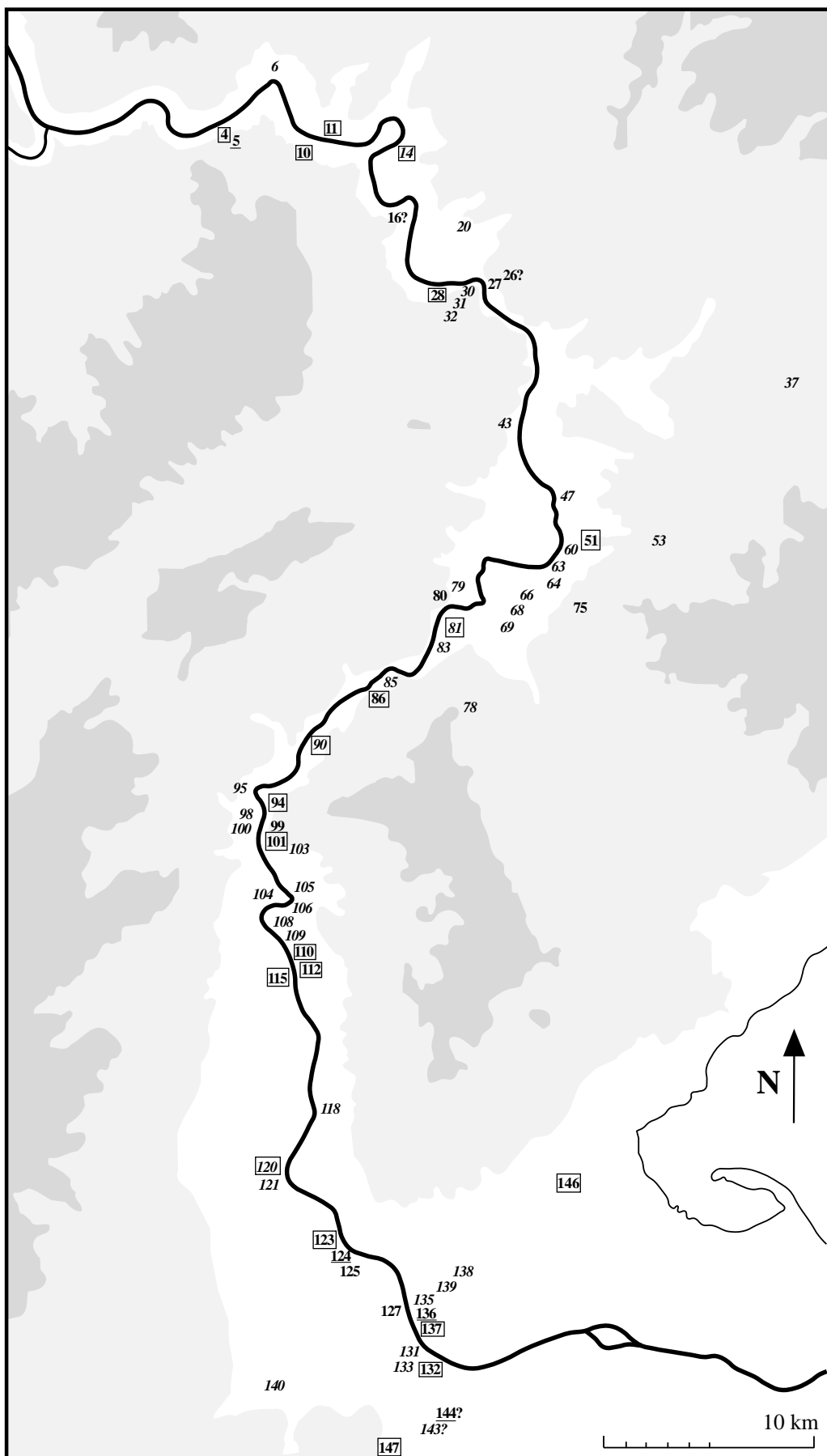
2)

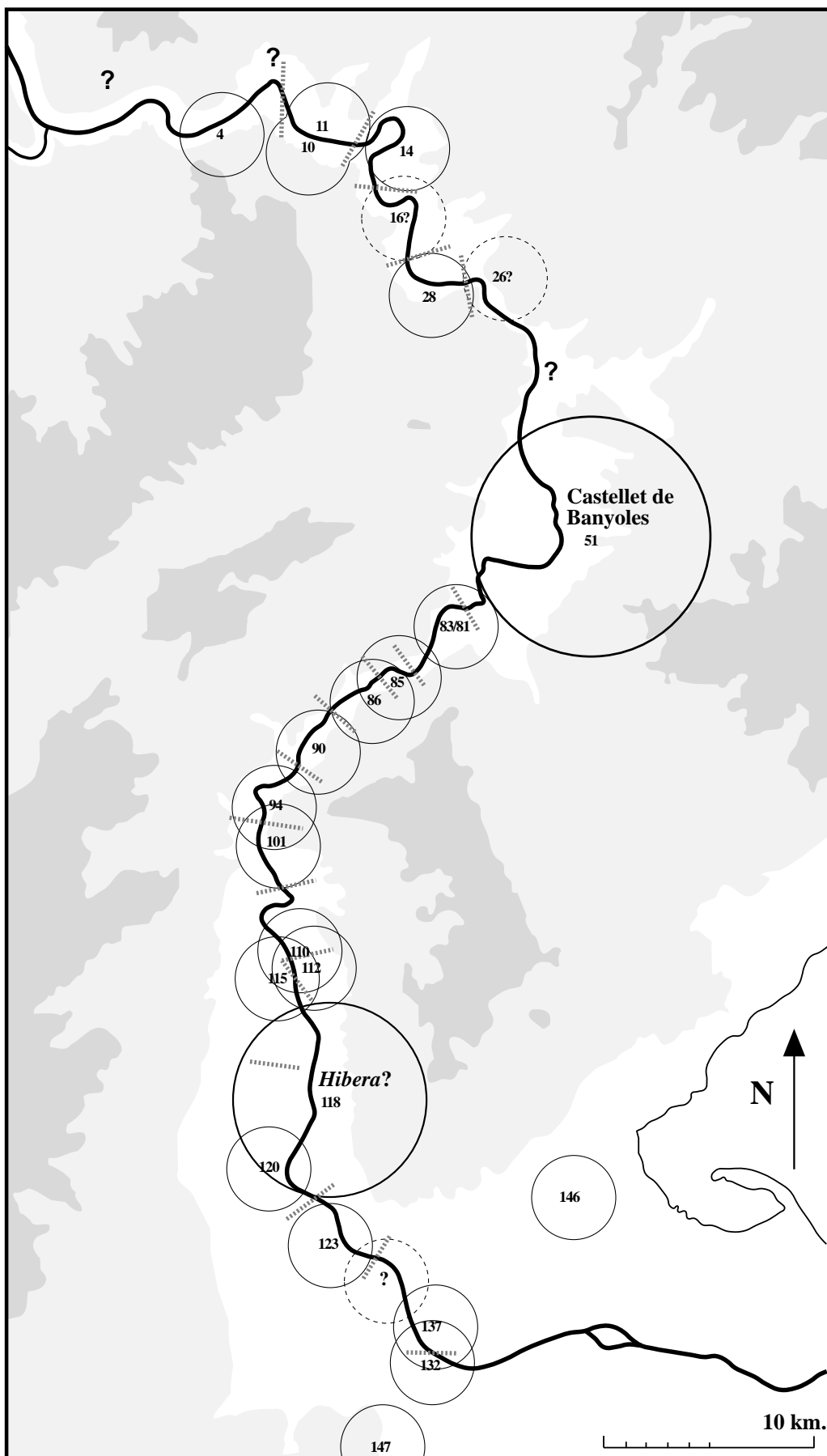
Evolució del poblament a l'àrea d'Aldover - Tivenys (Baix Ebre): **A)** Hàbitats de superfície reduïda amb presència d'àmfora fenícia (s. VII); **B)** Hàbitat concentrat dels Tossals (s. VI); **C)** Poblatos fortificats i nuclis ibèrics (s. V-III).

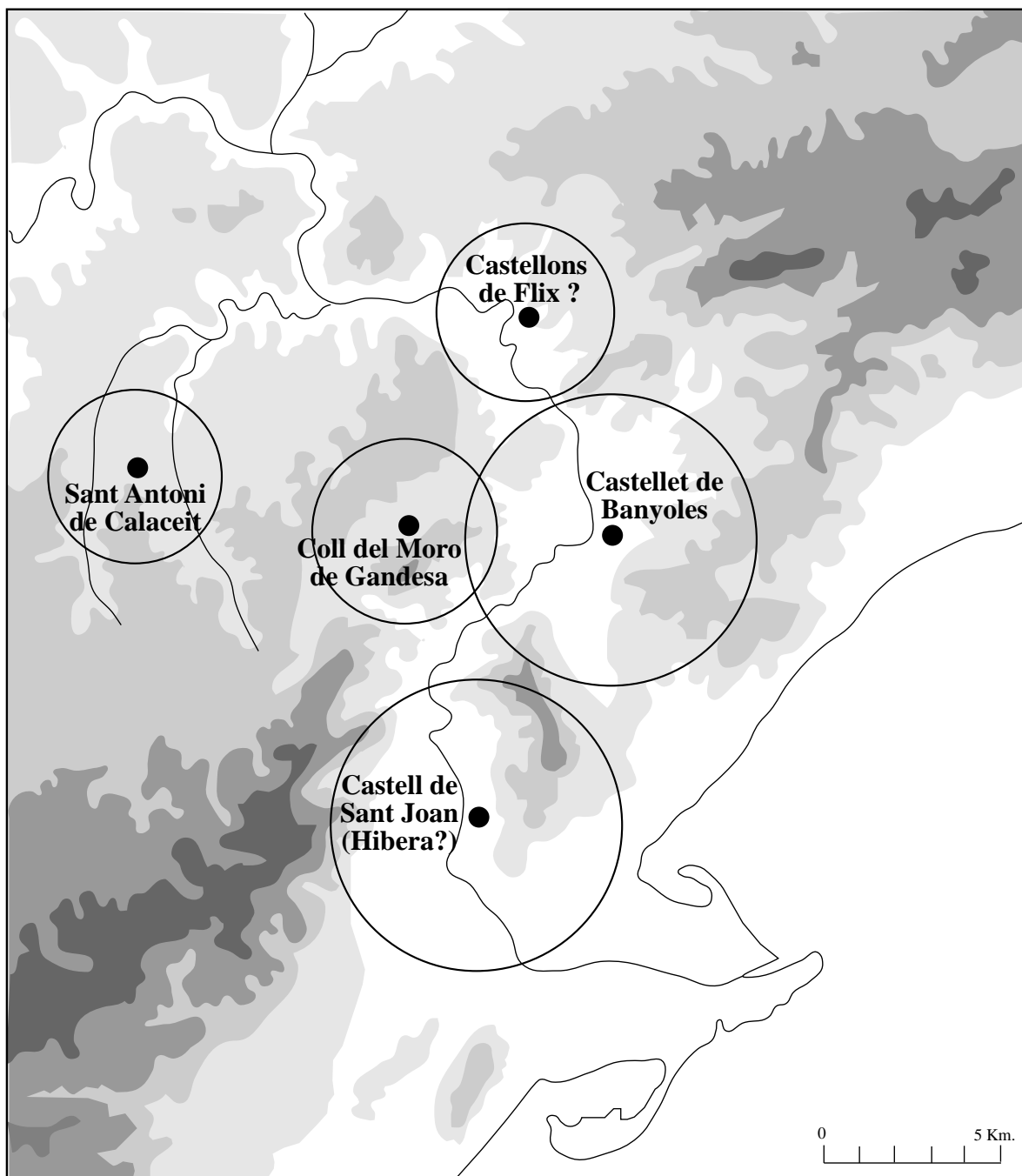
Mapa 23. Jaciments del curs inferior de l'Ebre datables durant l'ibèric antic. En cursiva, les necròpolis.

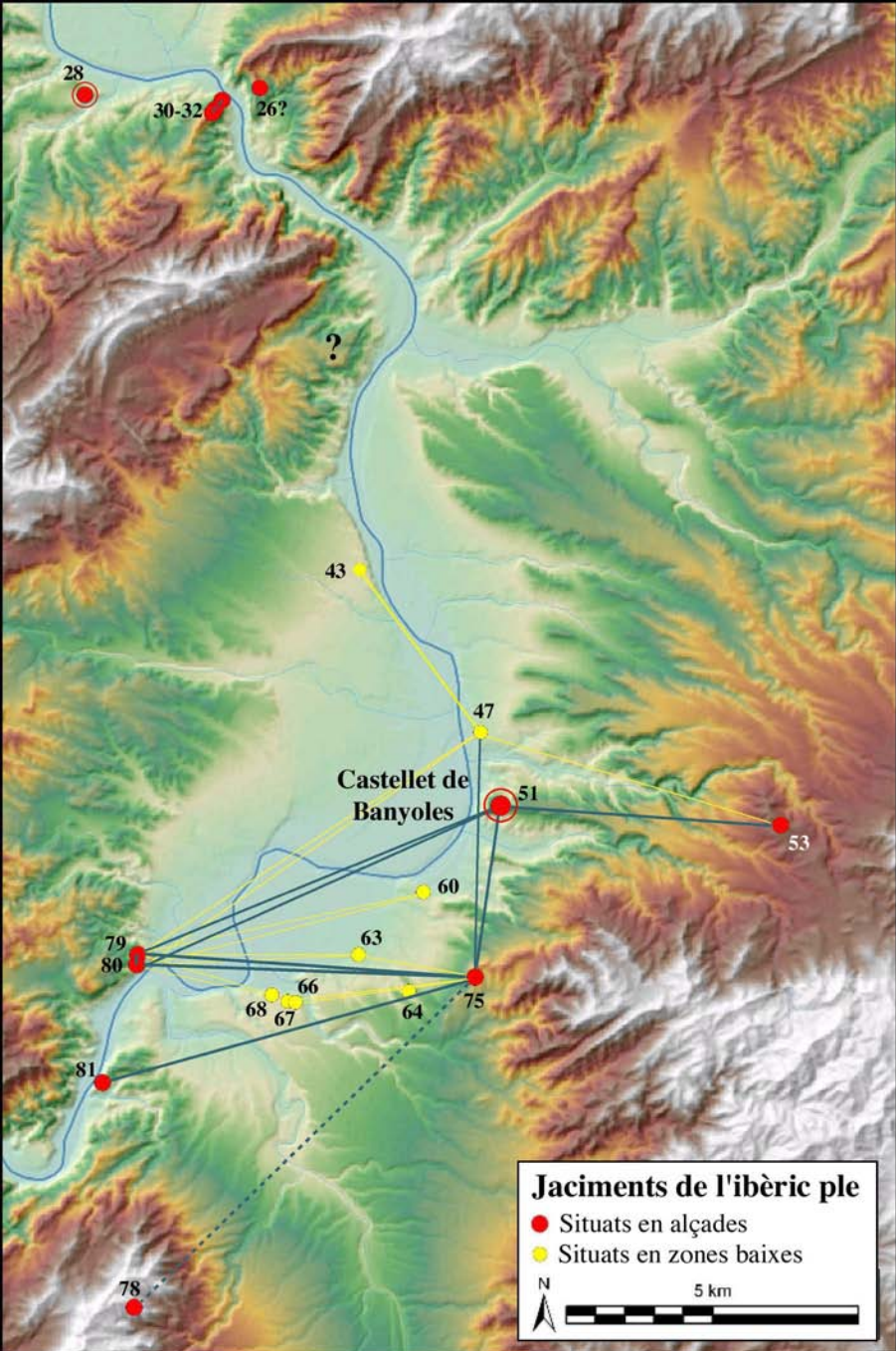
Mapa 24. Jaciments de l'ibèric ple. Amb requadres, els poblats documentats. Subratllats, necròpolis amb enterraments d'aquesta època. En cursiva, els jaciments de cronologia més problemàtica, però que podrien pertànyer a aquest període.

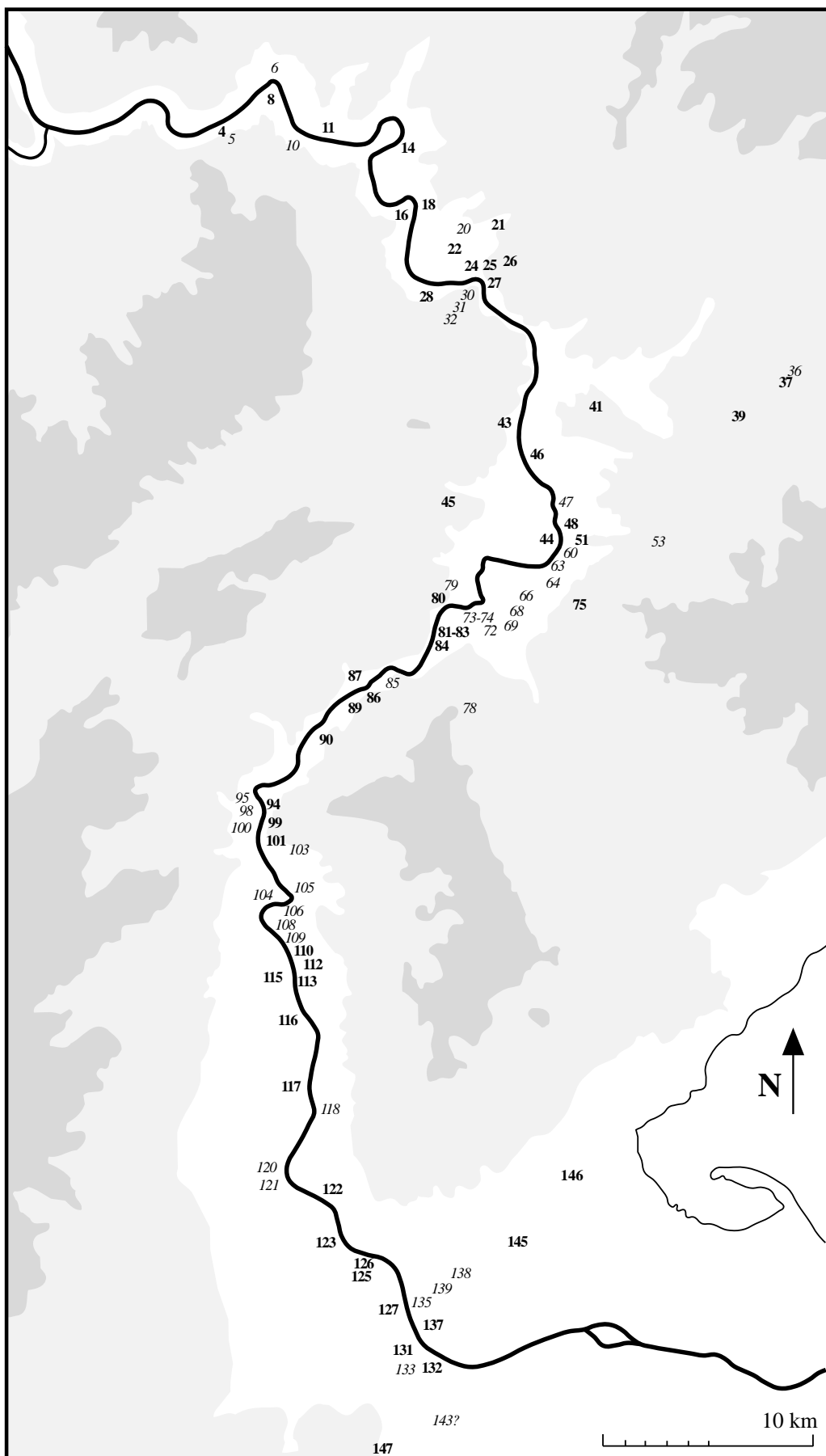
Mapa 25. Hipòtesis de distribució regular dels poblats ibèrics en el curs inferior de l'Ebre. Les circumferències delimiten àrees de 2 km de radi (excepte el Castellet de Banyoles i *Hibera* - Tortosa). Les línies discontinúes estan basades en el càlcul del model de gravetat.

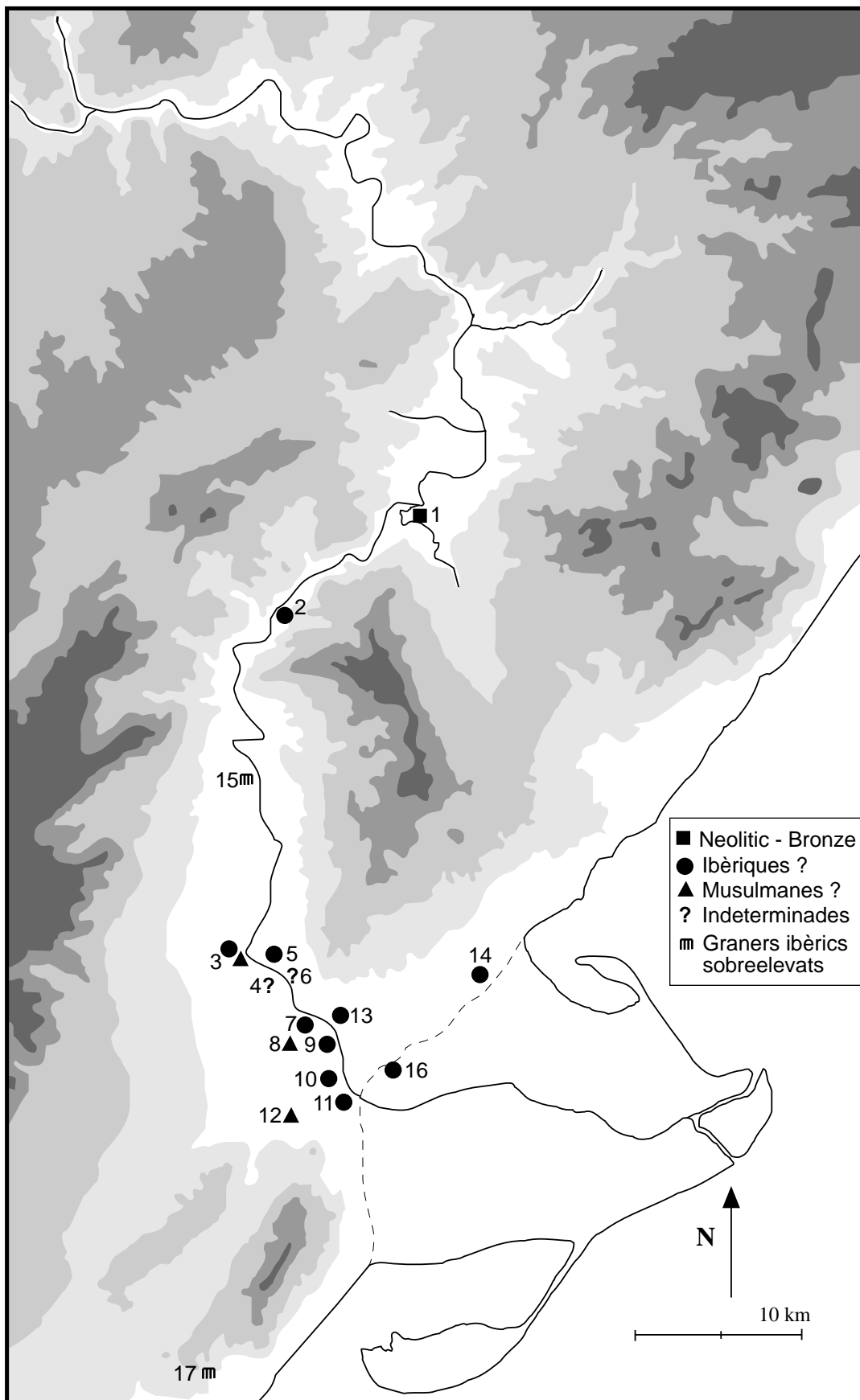
Mapa 26. Hipòtesis de distribució dels grans centres de poblament ibèric en el segle III i de la seva probable àrea d'influència.

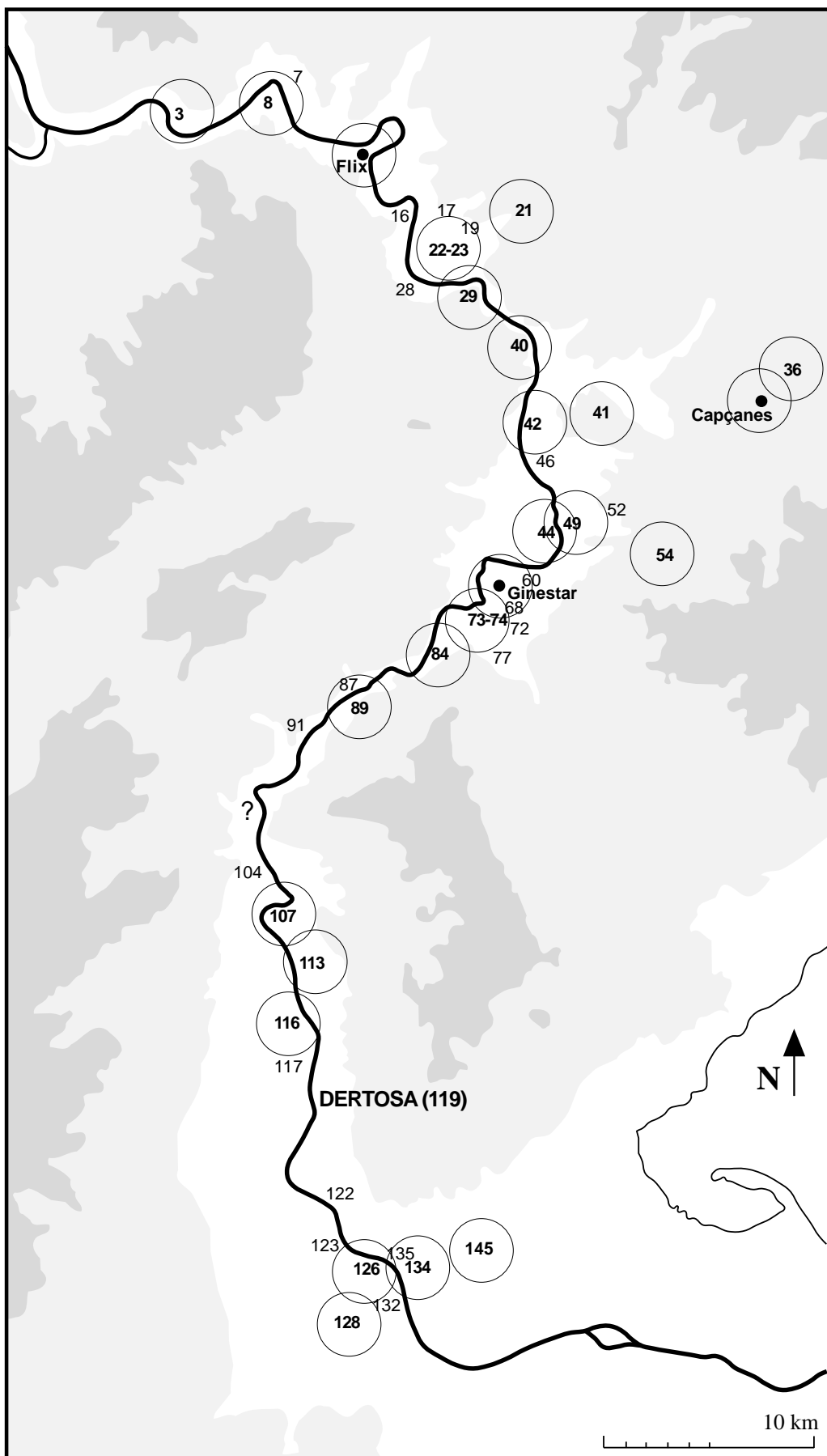
Mapa 27. Visibilitat entre el Castell de Banyoles i la xarxa de punts de guaita localitzada al sud de la Foia de Móra, i situació dels petits nuclis agrícoles identificats a la plana.

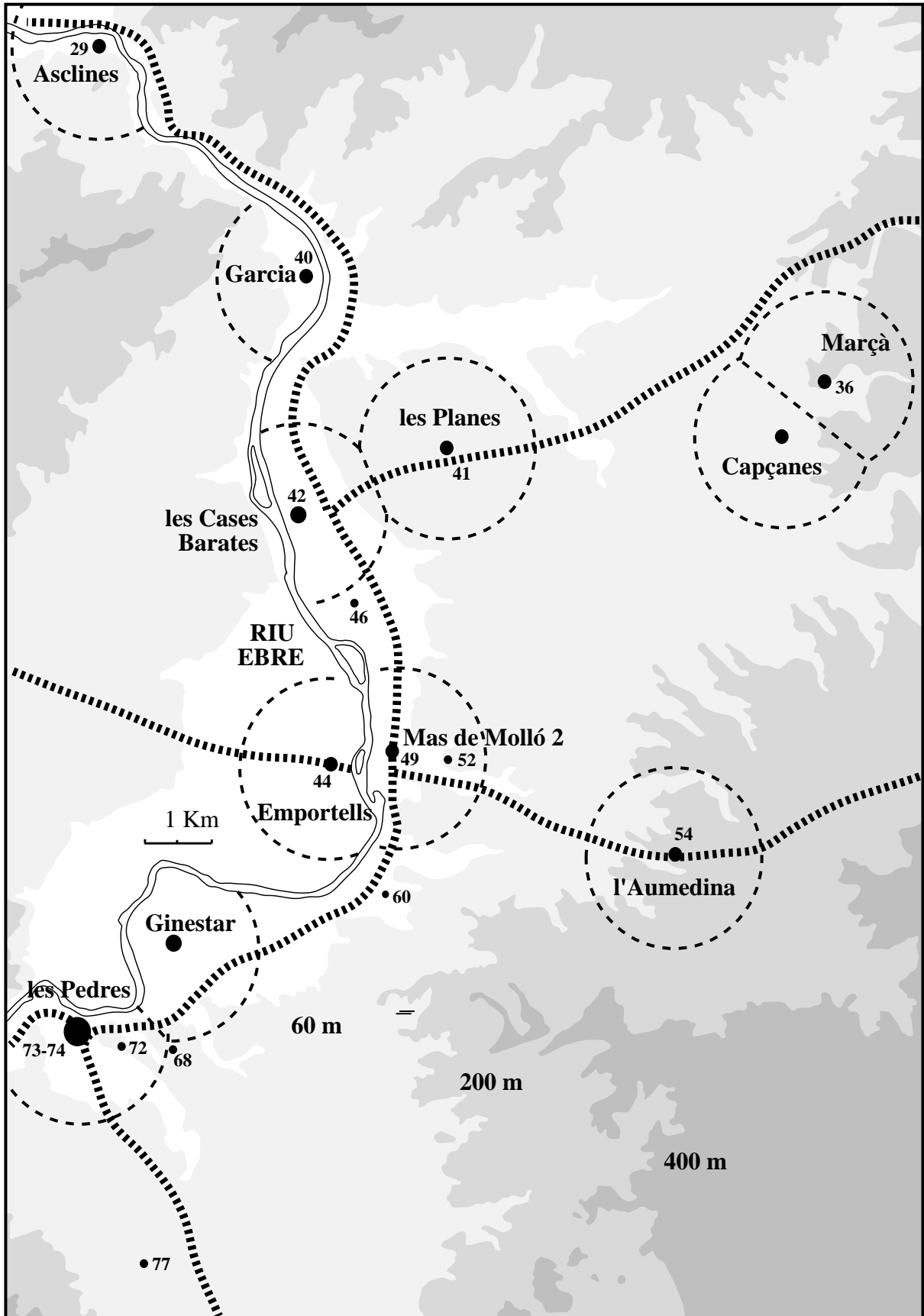
Mapa 28. Jaciments de l'ibèric final. En negreta, amb cronologia segura durant aquest període. En cursiva, els jaciments amb una cronologia més dubtosa.

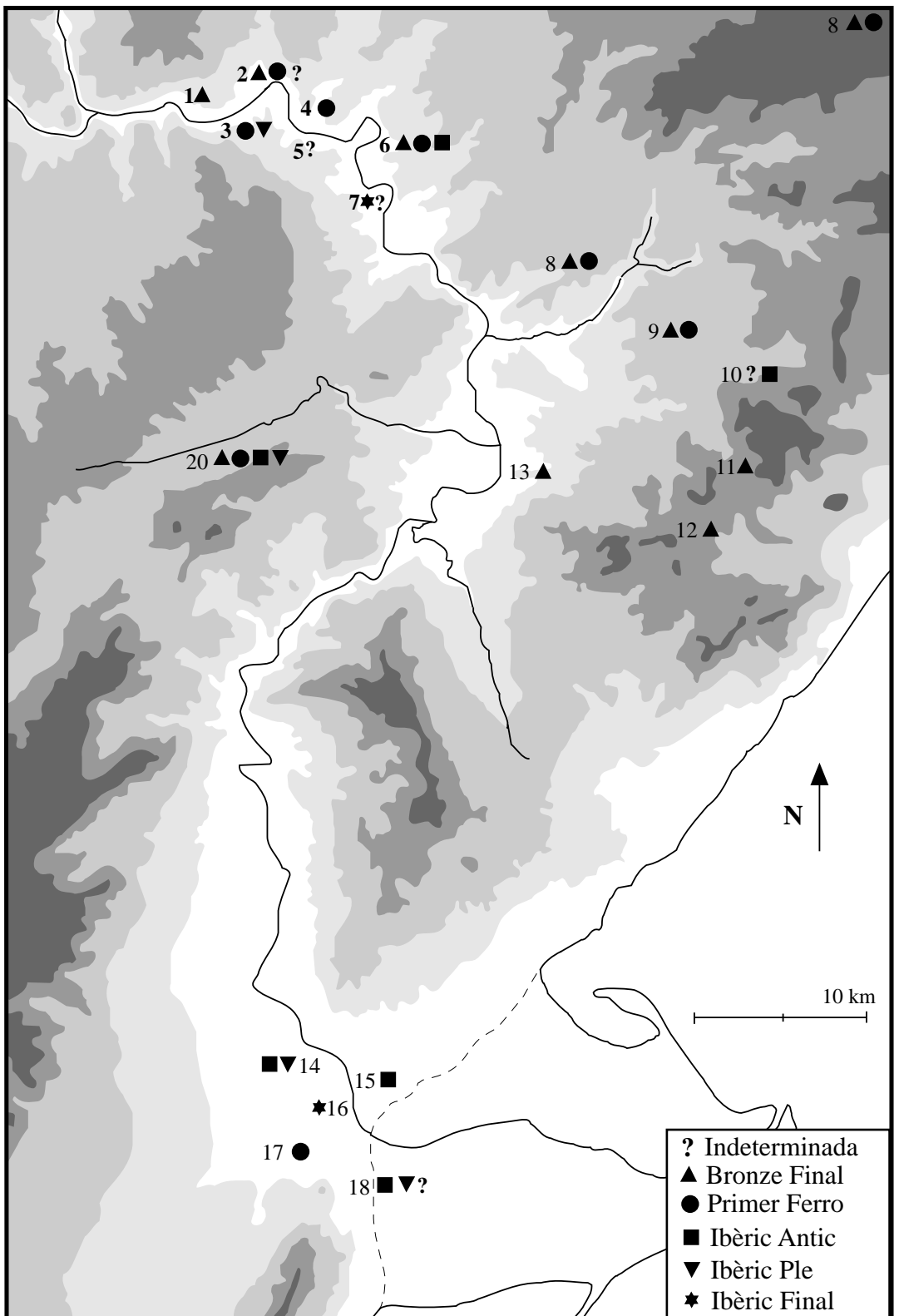
Mapa 29. Sistemes d'emmagatzematge documentats en el curs inferior de l'Ebre i la seva probable cronologia. Sitges: 1. Gabarreres; 2. mas del Catxorro; 3. pla de les Sitges; 4. Vinallop; 5. masia Despacs; 6. esplanada Soldevila; 7. mas de Mianes; 8. mas de Giner; 9. la Carrova; 10. pla d'Empuries; 11. Castell d'Amposta; 12. partida d'Ametlés; 13. Pont de la Pedrera; 14. Bordissal; 16. Ermita de la Mare de Déu de l'Aldea. Graner sobreelevat: 15. les Valletes; 17. Moleta del Remei.

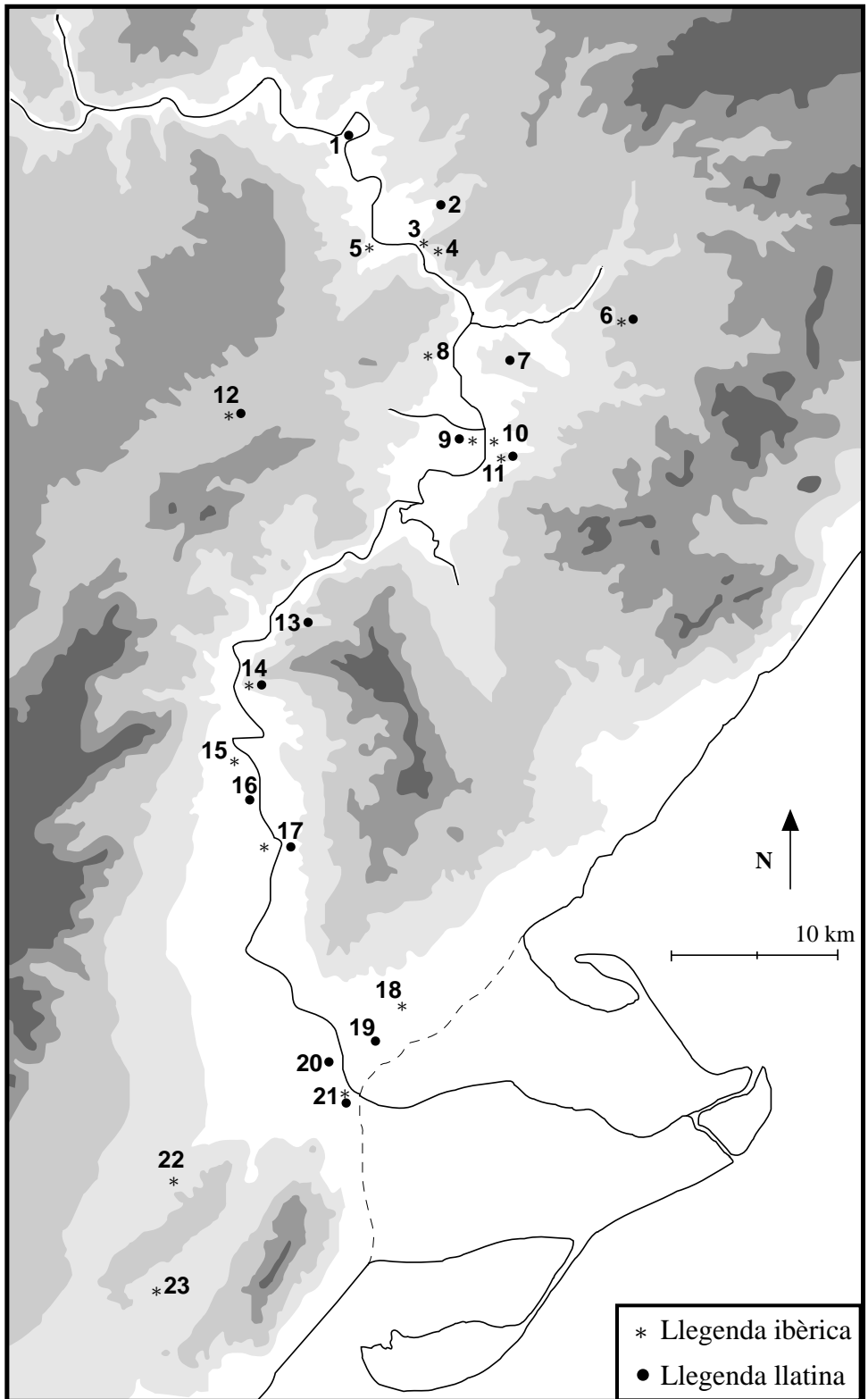
Mapa 30. Distribució dels jaciments ocupats a inicis d'època altimperial. En negreta les possibles *villae*, amb un territori d'explotació teòric amb un radi d'1,5 km (Flix, Capçanes i Ginestar, identificades recentment).

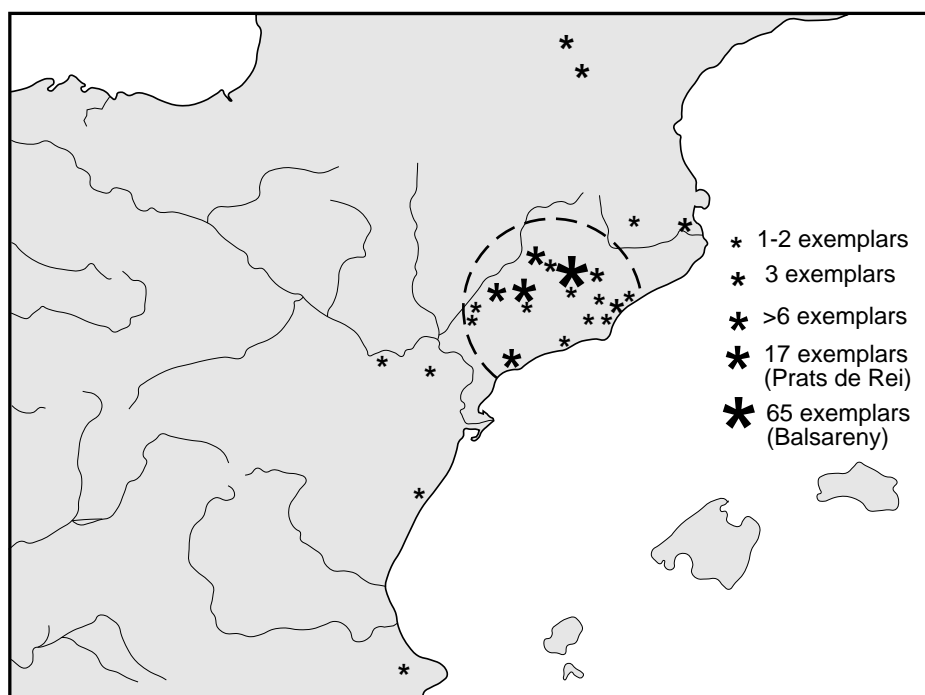
Mapa 31. Distribució dels assentaments d'inicis d'època imperial romana al costat de la xarxa de comunicacions de la cubeta de Móra. Situació de les possibles *villae* i de llur hipotètica àrea d'influència d'1,5 km de radi.

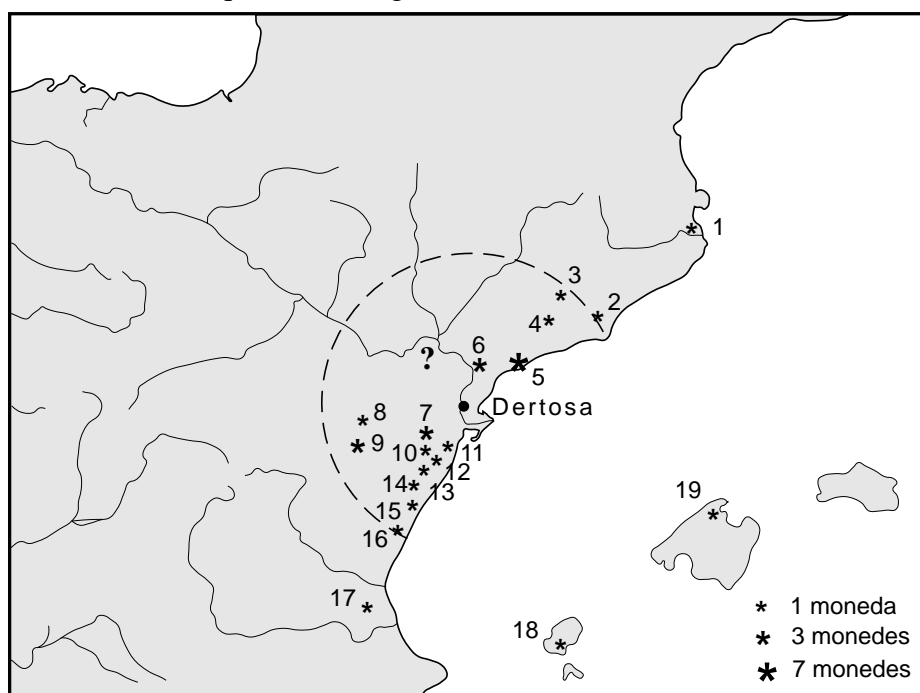
Mapa 32. Enterraments documentats en el curs inferior de l'Ebre: 1. Castellons (Riberoja); 2. Barranc de la Sabatera (Riberoja); 3. Santa Madrona (Riberoja); 4. Sebes (Flix); 5. Barranc de Mosselló (Flix); 6. Castellons (Flix); 7. Castellons (Ascó); 8. el Calvari (el Molar); 9. la Tosseta (els Guiamets); 10. Coll del Moro de la Serra d'Almos (Tivissa); 11. Janet (Tivissa); 12. Marcó (Tivissa); 13. Castellet de Banyoles (Tivissa). 14. Mianes (Tortosa); 15. Mas de Mussols (l'Aldea); 16. la Carrova (Amposta); 17. Mas de Cabiscol (Amposta); 18. l'Oriola (Amposta); 19. les Obagues (Ulldemolins); 20. Coll del Moro (Gandesa).

Mapa 33. Indrets del curs inferior de l'Ebre on s'ha recuperat monedes, la major part troballes casuals: 1. Flix; 2. Font de n'Horta; 3. Sant Miquel de Vinebre; 4. Roca del Sol; 5. Forn Teuler; 6. Serra de l'Espasa; 7. les Planes; 8. Móra la Nova; 9. Benissanet; 10. Mas de Molló; 11. Castellet de Banyoles; 12. Coll del Moro de Gandesa; 13. Mas del Catxorro; 14. Coll de Som; 15. les Valletes; 16. Casablanca; 17. Tortosa; 18. la Fullola; 19. mas de l'Antic; 20. Roquissé; 21. Amposta; 22. Godall; 23. Castell d'Uldecona.

A) Distribució de la seca *Ilterkesken* al NE de la península ibèrica. Les troballes corresponen a Empúries, Cova de les Encantades, Turó dels Encantats, Burriac, Ca n'Olivé, Torre Launder, Granollers, Darró, Tarragona, Camp de les LLOSES, Prats de Rei, Castellvell, Solsona, Balsareny, Moià, Manresa, Bell-lloch, Lleida, Cervera, Baix Aragó, Azaila, museu de Castelló i d'Alacant, a les quals cal afegir les documentades en el sud de França.

B) Monedes de *Ilercavonia* / *Dertosa* documentades: 1. Empúries, 2. Cerdanyola del Vallès, 3. Manresa, 4. Vilanova del Camí, 5. Tarragona, 6. Torre de l'Espanyol, 7. Forcall-Morella, 8. Cantavieja, 9. Iglesias del Cid, 10. Castellfort, 11. Traiguera, 12. La Pobla Tornersa, 13. Els Estrets de Vilafamés, 14. Montnegre, 15. Castelló, 16. El Secanet, 17. La Carència, 18. Eivissa, 19. *Pollentia* (Ripollés, 1982; Llorens, Aquilué, 2001).